

Fr. R. Kreutzwaldi nim.
Eesti NSV Riiklik
Raamatukogu

SP, 9451

Nr. 3-4

TARTU

1931

Sisu:

	Lk.
1. Hõimurahvaste kaitsehaldjas. <i>M. J. Eisen</i>	33
2. Üleskutte üldiseks hõimupäeva pühitsemiseks. <i>Fenno-Ugria ja Väli-Eesti Ühing</i>	35
3. Tervitus III. hõimupühaks ühes keskkooli hõimupäeva korraldamise kavaga	38
4. Hõimupäeval ühes algkooli hõimupäeva korraldamise kavaga. <i>J. Parijõgi</i>	45
5. Usun. <i>M. J. Eisen</i>	46
6. Hõimupäev ja noorsugu. <i>Juhan Jaik</i>	47
7. Mida andis meile 4. Soome-ugri kongress? <i>Villem Ernits</i>	50
8. Vadja sünni-, pulma- ja matuskombeid (järgneb). <i>D. Tsvetkov</i> (†)	52
9. Matkamine keskööpäikese all (järgneb). <i>Paul Voolaine</i>	60
10. Märkmeid Ungari hõimuromantikast. <i>J. Mägiste</i>	61
11. Esimene soome-ugri filoloogide kongress 19—22 sept. 1931. a. Helsingis <i>V. Ernits</i> (Pildiga)	64
12. Uuema hõimukirjanduse arvustusi:	
1) <i>Felix Jonasson</i> : Suomi. Eesti. Unkari. Eesti. Soome. Ungari. Magyarország. Finnország. Esztország	69
2) „Suomen heimon kirja“	69
13. Hõimukroonika	69
14. Magyaréleti tartalmi áttekintés	71
15. Soumenkielien sisällyskatsaus	72

TOIMETUSELT.

„Eesti Hõim'u“ nr. 3—4 ilmub hõimupüha erinumbrina täielikult Asutis Fenno-Ugria kulul. Sellepärast tuleb „Eesti Hõim'u“ käesolev aastakäik kavatsatud 4 n:ri asemel 6 n:ri suurune. Toimetustöö hõlbustamise pärast on ilmunud senised käesoleva aasta E.-H. väljaanded kaksiknumbritena, millest edaspidi püütakse hoiduda. Toimetus palub lugevaid lahkelt vabandada, et foneetiliste märkide puudusel ei saadud tähistada mag. D. Tsvetkovi kirjutises esinevais vadjakeelseis lausetes järjekindlalt pikka „l“, „i“, mil puhul on need trükitud kursiivis osalt „ll“ ja „ii“ ning samuti diftongi kaart. Lõpuks olgu tähendatud kaastöölilistele, et toimetus edaspidi ei tarvita neid käsikirju, mis osaliselt juba on ilmunud ajalehis või muis ajakirjus.

TOIMETUS.

EESTI HÕIM

ASUTIS FENNO-UGRIA JA AKADEEMILISE HÕIMUKLUBI HÄÄLEKANDJA.

Vastutav toimetaja: J. MÄGISTE. Tegev toimetaja: E. PÄSS.

Talitus: Akadeemiline Kooperatiiv, Tartu, Jaani tän. 7. Tel. 63.

Tellimise hind: aastas 1 kroon, üksiknumber 25 senti.

IV aastakäik.

Nr. 3—4.

Oktoober, 1931.

Hõimurahvaste kaitsehaldjas.

(Pühendus III. hõimupühaks.)

Käisin korra tammikussa,
Põlisete puude alla,
Palavasti paistis päike,
Suvi suudles Maarjamaada,
Kägu kukkus kuuse otsas,
Õõbik hõiskas õunapuulla.

Korraga sahina kuulsin
Kõrgessa mu pea kohalla.
Kas on kotkas tänna tulnud
Tamme ladvale lebama?
Ei ole kotkas tänna tulnud
Tamme ladvale lebama,
Lennanudki muida linde
Puhkusele puude peale:
Haidjas õõtsus oksa pealla,
Toetus tamme külje peale.
Varma vaatasin ülesse,
Teravasti tamme otsa:
Haldjas pühkis palgehida,
Märgi silmigi silitas.

Mina alta haldja poole
Hüüdema ülesse nõnda:

„Mida sa ahastad, haldjas,
Mis surub sinu südanta,
Et sinu silmad vesised,
Palgella pisarad paistvad?“

Haldjas pööris pilgud alla,
Mulle kurvasti kõneles:
„Külla süüda silmaveele,
Põhjusta pisaratele:
Taga kurdan kallikesi,
Oma laste leeri leinan,
Kes mu hõlmasta kebinud,
Alta kaitse on kadunud:
Sõda sõudis ja sõmerdas,
Vaenu välkus ja väsitas,
Põgenema paiskas poegi,
Taganema tüttarida,
Kolima kodakurusta,
Matkama isamajasta.
Ühed pöörnud põhja poole,
Teised läinud lõuna teele,
Kolmandad koguni läände.
Ühed veernud Volga valda,

*Volga valla poegadesta,
Vadja, Vepsa vendadesta,
Muista meie hõimlastesta,
Kaugetesta kaimudesta?"*

*Haldjas kuulis, varsti
vastas:*

*„Jumai ilma juhtimassa,
Ei ma oska ennustada;
Tuleviku teed tumedad,
Loorilla need kinni kaetud!
Sageli imeta sünnib,*

*Nägemata nõud Jumala;
Täna võimatu on tihti,
Homme võimalik ometi;
Saatus määrab rahvameele,
Aeg see käänab asjakäigu!"*
*Haldjas ütles, haldjas vaikis,
Haldjas äkisti hävines;
Enam ei saanud ma sõnuda
Ega talt aru pärida!*

M. J. Eisen.

Üleskutse üldiseks hõimupäeva pühitsemiseks.

Läinud aastal pühitsesime Eestis teist hõimupäeva, missugust soomlased ja ungarlased on pühitsenud juba kolm aastat. Mõte pühendada üks päev aastas eriliselt, üheaegselt soome-ugri rahvastepere ühtekuuluvuse mõttele, on leidnud sooja osavõttu kõigis hõimumais. Ja nagu läinud aastal kokku lepitati, pühendavad soome-ugri hõimud iga aasta oktoobrikuu kolmanda laupäeva ja pühapäeva üksteise meeleuletamisele. Käesoleval aastal nii siis 17. ja 18. oktoobril.

IV Soome-Ugri Kultuurkongressil Helsingis leidis hõimupäeva pühitsemise mõte elavat poolehoidu ja üksmeelselt kinnitati läinud aasta otsus.

Hõimurahvaid köidavad igivanad sidemed — ühine algupära. Küll on hõimurahvaste saatus olnud vägagi erinev: oleme palju muutunud verelt ja keelelt, kuid meil on teadvus, et kunagi oleme olnud üks rahvas. Seda teadvust pole meil teiste rahvaste suhtes, nende suhtes mitte, kellega oleme kõrva elanud, kellelt oleme laenanud, kellele oleme laenanud... Oleme ühise kannu võsud — see tõsiasi on siduvam, kui kõik erinevused.

Et hõimupäev tõsiselt meie maal moodustuks meie rahvustunnet süvendavaks teiste soomesugu rahvastega tutvunemise pidustuseks, kutsume üles kõikide koolide ja õppeasutiste juhatajaid, õpetajaid ja õpilasi, noorsooseltse ja teisi kultuurilisi organisatsioone, isamaalisi sihte taotlemaid ühinguid, kaitseväge, kaitseliitu, kodukaitset, usulisi organisatsioone ja üksikuid kaaskodanikke korraldama mainitud päeval selgitavaid loenguid ja ettekandeid ning üldiselt rahvapidusid. Pidude korraldajaid palume tellida juhatuseks ja pidudel levitamiseks

„Eesti Hõimu“ hõimupäeva numbrit ja „Välis-Eesti Almanakki“, kui ka hõimumärke, mida müüakse hõimutöö toetamiseks ja sugulusrahva liivlaste aitamiseks, eriti nende rahvamaja ehituse lõpuleviimiseks.

Eesti rahvustunde ja meie rahvusliku hariduse rikastamiseks on viljakas läbikäimine hõimurahvastega Eesti rahval olnud alaliseks jõu lätteks. Kujunegu selgi aastal hõimupäev laiades rahvahulkades üle kogu maa rahvustunde ja hõimuaate pidupäevaks.

K. Päts, riigivanem; *K. Einbund*, riigikogu esimees; *J. Kukk*, piiskop; *Aleksander Paulus*, mitropoliit; *A. Kerem*, kaitseminister; *J. Hünerson*, kohtu- ja siseminister; *J. Piiskar*, haridus- ja sotsiaalminister; *M. Pung*, majandusminister; prof. *J. Kõpp*, Tartu ülikooli rektor; dr. *A. Mõttus*, ministri abi; *J. Jaakson*, Eesti Panga president; prof. *M. J. Eisen*; *J. Kana*, Tallinna linna koolivalitsuse juhataja; *A. Uuësson*, Tallinna linnapea; *Ed. Vilde*, kirjanik; *J. Roska*, kindral; *M. Raamot*, kodukaitse esinaine; *M. Under*, kirjanik; *A. Tupits*, peatoimetaja; *E. Laaman*, peatoimetaja; *G. E. Luiga*, peatoimetaja; prof. *J. Tamm*, Tallinna konservat. direktor; prof. *H. B. Rahamägi*, usuteaduse dekaan; *P. Ruus*, kolonel; *A. Veiderman*, asutis „Fenno-Ugria“ juhatuses; *K. Jürgenson*, asutis „Fenno-Ugria“ juhatuses liige; *G. Ollik*, asutis „Fenno-Ugria“ juhatuses liige; *H. Kuusik*, asutis „Fenno-Ugria“ juhatuses liige; *K. Õunapuu*, asutis „Fenno-Ugria“ juhatuses liige; *V. Ernits*, asutis „Fenno-Ugria“ teaduslik sekretär; *E. Martinson*, Eesti õpetajate liidu juhatuses esimees; *V. Päts*, riigi kunsttööstuskooli direktor; *G. Ney*, haridus- ja sotsiaalministeeiumi teaduse- ja kunsti-osak. direktor; *A. Meikop*, ÜENÜ juht; dr. *E. Pihlak*, Eesti arstide seltsi esimees; *R. Vallner*, Eesti Rohuteaduse seltsi esimees; *H. Kompus*, Estoonia teatri ooperi juht; *A. Kask*, Ühistegelise liidu juhatuses esimees; *J. Kristelstein*, Välis-Eesti ühingu esimees; *J. Puhk*, kaubandus-tööstuskoja esimees; *K. Maurits*, vabrikantide ühingu sekretär; *O. Köster*, asunikude, riigirentnikkude, talupidajate põllumajandusl. liidu esimees; *M. Reisik*, Eesti naisliidu esinaine; *L. Käbin*, Maanaiste keskliidu esinaine; *E. Päss*, „Eesti Hõimu“ tegev toimetaja; *J. Mägiste*, Akad. Hõimuklubi esimees; *J. Tederson*, Noorte Kotkaste juht; *T. Vettik*, Lauljate Liidu juhatuses esimees.

*

Üldiste hõimupäevade pühitsemise mõte tekkis Soomes kolm aastat tagasi. Soome eeskujul hakati ka Eestis ja Ungaris üldisi hõimupäevi pühitsema. Soomes on üldisi hõimupäevi pühitsetud juba kolm, Eestis kaks korda, Ungaris üks kord. Tänavu Helsingis peetud Soome-Ugri kongressi puhul lepiti Soome, Eesti ja Ungari vahel kokku pühitseda üldist hõimupäeva oktoobrikuu kolmandal laupäeval ja pühapäeval, nii siis 17. ja 18. oktoobril käesoleval aastal.

Üleilmselt on kombeks mõne tähtsa aate eriliseks õhutamiseks pühendada sellele erilisi päevi. Nii on meilgi tuntud üldised karskuspühad, ühistegevuspüha jne. Ka hõimu- ja väliseesti aade kuulub niisuguste kõrgete ja üldtähtsate aadete hulka, millised väärivad erilist meeldetuletamist ja õhutamist erilistel selleks määratud päevadel.

Asutis Fenno-Ugria ja Välis-Eesti ühing kutsuvad üles hõimupäevi pühitsema kõiki koole, kirikuid, seltskondlikke ja isamaalisi organisatsioone niihästi Eestis kui ka väljaspool kodumaad asuvates Eesti asundustes. Ühinegem hõimupühadel kõik ühiste hõimu ja väliseesti huvide harrastustes! Värskendagem kõik omi teadmisi hõimurahvaste ja väliseestlaste kohta, uuendagem neid sidemeid, millised meid seovad meie hõimlastega nii hästi väliseestis kui ka vennasrahvaste juures! Kõvendagem ühise mõtte, tunde- ja tahtepingutusega neid sidemeid, mis ühendavad kõiki meie sugurahvaid ja väliseestlasi ühiseks soome-ugri hõimurahvaste perekse, tähtsaks teguriks kogu maailma rahvaste keskel!

Hõimuorganisatsioonide kesikkoondis Fenno-Ugria ja Välis-Eesti ühing soovivad hõimupidustusi pühitseda umbes sama kava järele, nagu seda on tehtud varemini. Alustada tuleks mõne kohase hõimulauluga, millele järgneks Fenno-Ugria ja Välis-Eesti ühingu tervitus (ilmub ajakirjas „Eesti Hõim“ nr. 3—4 s. a.). Peale selle oleks soovitav võtta tänavuse hõimupüha kavasse eriline ettekanne Soome üle, kusjuures oleks soovitav, et ettekandega esineksid just need õpetajad ja tegelased, kes läinud suvel Soomet külastasid kas soome-ugri kongressil ehk mõnel muul juhul. Peale selle võidakse veel täiendavaid ettekandeid pidada väliseestlaste, liivlaste või ungarlaste kohta jne. Koolides oleks soovitav hõimupüha puhul õpilastele kirjutamiseks teem anda: „Minu sugulased ja tuttavad Välis-Eestis“. See pakuks suurt huvi niihästi õpilastele enestele, kui ka koolile ja üldiseltki.

Hõimupäeva kõnede materjaliks soovitame Akadeemilise Hõimuklubi poolt välja antud mag. A. Anni toimetatud teost „Soome, maa, rahvas ja kultuur“, samuti R. Silvanto teost „Soome...“

Hella Jürgensteini tõlkes, „Eesti Hõimu“ ja „Välis-Eesti Almanaki“ senniseid aastakäike ja numbreid. Ühtlasi soovitame hõimupüha puhul mõlemale ajakirjale tellimisi saata ja liivi rahvamaja ehituse lõpuleviimise toetamiseks vabatahtlikke annetusi koguda. Annetused paluksime ära saata Fenno-Ugria büroole (Tallinna, Lai t. 1).

Asugem kõik juba varakult ühisel jõul valmistuma hõimupäevade parimaks läbiviimiseks!

Asutis Fenno-Ugria ja Välis-Eesti Ühing.

Tervitus III. hõimupühaks.

(17. ja 18. oktoobril s. a.)

Täna ja homme pühitseb kogu Eesti ühes eestlastega kogu maailmas, samuti Soomega ja Ungariga, Soome ja Ungari asundustega kogu maailmas ja liivlastega ühist soome-ugri hõimupüha. Sel puhul peavad kõigi nimetatud rahvaste seltskondlikud organisatsioonid hõimuaktusi ja hõimupidustusi, kirikud hõimujumalateenistusi. Kõigi hõimumaade ajakirjandus mälestab seda päeva vastavate kirjutistega, kuna hõimuorganisatsioonide keskkorraldised annavad selleks päevaks välja programmivihud hõimupidustuste materjalidega, Eestis ilmub „Eesti Hõimu“ käesolev erinumber.

Meil on ilusaks kombeks saanud iga-aastaselt hõimupühalt anda lühike ülevaade hõimurahvaste elust läinud ja käesoleval aastal. Teeme seda tänavugi.

Meie suurim hõimurahvas ungarlased algasid käesoleva aasta heade lootustega arvatavasti läheneva Ungari piiride revideerimise kohta, milline oleks ühendanud vähemalt osa väljaspool kodumaa piiride taga asuvast üle 3 miljonist ungarlasest jällegi Ungari emamaaga. Seda mõtet oli ungarlaste poolt kogu maailmas õige agarasti ettevalmistatud, üheskoos Saksamaaga, kel samuti mõningad piirirevideerimise küsimused südamel kipitavad. Kuid just see ühendus Saksamaaga sai Ungarile seekord saatuslikuks. Saksamaa sattus suurtesse majanduslikkudesse raskustesse ja pidi oma endistelt vaenlastelt abi paluma. Seda ka lubati, kuid piirirevideerimise küsimus jäi selle juures loomulikult kõrvale, sest see on suuremale hulga Rahvasteliidu liikmetele vastuvõtmatu. Eriliselt on piirirevideerimise vastu Prantsusmaa ja Poola. Saksamaa tahab just Poolalt tagasi saada hulga maid, millised olid enne maailmasõda Saksamaa käes, kus aga

asuvad praegu poolakad enamuses ja millised ühendavad Poolat Balti merega, sellejuures Ida-Preisimaad Saksamaast lahutades. Praegu pole sakslastel mingisugust jõudu ega Rahvasteliidu liigete enamuse poolehoidu nende nõudmistele läbiviimiseks, ja selletõttu lükkuvad edasi ka Ungari piiride õiendamise küsimused, kuna praegu neid kõiki üheskoos käsitatakse. Kui neid kord tulevikus lahuse hakatakse käsutama, siis võib kord Ungari piiride revideerimiseküsimus eraldi arutusele tulla.

Ungaris olid hiljuti parlamendivalimised ja möödunud suvel valitsusekriis. Uue valitsuse juhiks sai endise kauaaegse peaministri krahv Bethleni asemel krahv Károlyi (Kaaroji). Uue valitsuse välispolitiika kalduvat lähemate suhete loomisele Prantsusmaaga ja teiste liitlastega, kuna koosminek ainult Saksamaaga Ungarile praegu mingit erilist headust ei tööta. See Ungari välispolitiika sihi suundumine Prantsusmaa ja liitlaste poole ühtlustab Ungari, Soome ja Eesti välispoliitilisi sihte ja püüdeid, lähendab neid maid ja rahvaid ka välispoliitiliselt ja võimaldab tulevikus soome-ugrilise riikiderühma kujunemise Rahvasteliidus.

Ka on ajalehtede järele kuulda, et Prantsusmaa sobitavat Ungari ja Tšehhoslovakkia kokkulepet, kusjuures Tšehhoslovakkia annaks Ungarile tagasi puhtungari maa-alad. Kui see tõepoolest sünniks, siis oleks see suurima tähtsusega sündmus niihästi Ungarile kui ka kogu soome-ugri rahvaste perele: Ungariga ühineks mõnisada tuhat ungarlast Tšehhoslovakkias, ja kaoks ära terav vastolu Ungari ja Tšehhoslovakkia vahel. See on meie seisukohalt seda rõõmutavam, et niihästi Eesti kui Soome on Tšehhoslovakkiaaga kui kõige harituma ja demokraatlikuma slaavi riigiga õieti häis suhteis.

Pole aga karta, et ungarlaste suured hulgad väljaspool Ungari piire oma rahvuse kaotaksid. Neil on Tšehhoslovakkias, Rumeenias ja Jugoslaavias omakeelsed koolid, kirikud, seltskondlikud organisatsioonid, ajakirjandus ja kirjandus. Nad on Rahvasteliidu kaitse all ja nende maade valitsused ei tee põhimõttelikke takistusi nende rahvusliku kultuuri arendamisele. Ligi 2 miljoniline Ungari vähemus Rumeenias ja ligi miljoniline Tšehhoslovakkias on küllalt võimsad Rahvasteliidu kaitse all oma Ungari rahvuslikku kultuuri üleval pidama, kuigi see kultuur areneb teatava määrani teistviisi, kui Ungari emamaas, kellega kultuurilise kokkupuutumise võimalused on viimasel ajal igatahes paranenud. Samasuurt kultuuri loomisjõudu pole muidugi Jugoslaavias asuval poolmiljonil ungarlasel nende arvulise vähesuse tõttu, kuid nendegi seisukord pole kaugeltki lootusetu, kuna

kokkupuutumine Ungari emamaa rahvusliku kultuuriga on teatava määran siiski võimalik.

Läinud aastal Helsingis peetud IV Soome-Ugri kongressi puhul külastas Eestit suurim ungarlaste delegatsioon viimaste sajandite kestel, ligi 400 inimest, neist mitukümmend Rumeeniast ja Tšehhoslovakkias, Jugoslaaviast ainult 1. Nii suurt hulka ungarlasi ühekorraga oma pinnal pole meie maa näinud peale ungarlasest kuninga Stephan Bathory sõjakäigu Eestisse venelaste vastu XVI sajandi lõpul, kus mitu tuhat ungarli sõdurit viibis praeguse Eesti pinnal Irboska ja Petseri all. Üks ungarlaste juhtidest, Bornemissza, ongi maetud Petseri kloostris. Seekord aga ei teadnud veel ungarlased, et eestlased on nende sugulased.

Meie tänavuaastaseid Ungari külalisi võeti vastu suure pidulikkusega Valgas, Tartus ja Tallinnas, kus nad kauemat aega peatusid ja Estoonias isegi tervitusõhtu korraldasid. Tagasisõidul peatus Ungari üliõpilaste laulukoor Eestis, olles Eesti üliõpilaskonna külaliseks Tallinnas ja Tartus.

Veel suuremat hulka Ungari suguvendi ootame Eestisse järgmisele Soome-Ugri kongressile, milline peetakse siin mõne aasta pärast, arvatavasti ühenduses üldeestilise laulupeoga. Sel puhul on meil eriline põhjus sügavamalt tutvuda meie Ungaris asuvate suguvendade kultuuriga ja nendega sõlmida lähemaid vendlussidemeid.

Meie põhjapoolne vennasrahvas Soome elas käesoleval aastal üle suurt hõimurahvalikku tõusuaega. Soomes korraldati tänavu suvel IV Soome-Ugri kongress, milline oli suurim kõigist senniolnuist. Sellest võttis osa üle tuhande soomlase, ligi 600 eestlast (nende hulgas umbes 10 setut), ligi 400 ungarlast (nende hulgas üle 40 Rumeeniast, ligi 20 Tšehhoslovakkias ja 1 Jugoslaaviast), umbes 10 liivlast ja isurlast, välissoomlasi Ameerikast, Rootsist, Norrast ja mujalt; väliseestlasi Riist ja 1 sürjälane. Kongressil peeti hulk üldkõnesid kõigile kongressi liikmetele. Peale selle oli korraldatud mitmed pidustused, Soome, Eesti ja Ungari kontserdid, vastuvõtt Soome presidendi ja peaministri juures jne. Kongressi tegelik töö toimus 17. harrastusringis, millised mõned ise olid omaette korralikud erikongressid, mitmekümne, mõnikord isegi mitmesaja osavõtjaga. Näiteks arstide, algkooliõpetajate, hõimutegelaste, keskkooliõpetajate jne. eriharrastusringid. Eriliselt tuleb nimetada usulikku harrastusringi, milline oli õieti esimeseks soome-ugriliseks kirikutegelaste ühissettevõtteks, lähendades eriti suurel määral Soome ja Eesti luteriusu kirikutegelasi teineteisele ja alla kriipsutades juba senni harrastatud ühistöö tähtsust

välissoomlaste ja väliseestlaste kirikuelu korraldamisel. Nii mõnigi välissoome õpetaja on ka väliseestlastele jumalateenistust pidanud, ja Soome meremisjonikodud kogu maailma sadamalinnades on avatud olnud ka Eesti meremeestele. Eestlased omaltpoolt on võinud vähem kiriklikke vastuteeneid näidata välissoomlastele, kuid on sedagi olnud, et Eesti õpetaja on soomlastelegi jumalateenistust pidanud ja et välissoomlased on väliseesti palvemaju külastanud, eriti tsaariaegu Siberis ja Venemaal.

On võimata lühidalt puudutada kõiki tähtsaid mõtteid, milliseid käsitleti IV Soome-Ugri kongressil. Täielikult avaldatakse need kongressi protokollides. Nimetame ainult kahte: Ungari dotsent dr. Bartucz tegi omas teaduslikus kõnes selgeks, et soomlaste, eestlaste ja ungarlaste soontes voolab tõepoolest väga palju ühist hõimuverd, nagu seda on teaduslikud uurimused tõendanud, ja kongressi esimees soome hõimutegelane Matti Pesonen toonitas omas lõppkõnes, et oleks juba aeg lähemasse kultuurilisse läbikäimisesse astuda Venemaal asuvate hõimusugulastega. See mõte leidis kõigi kongressil olijate suurt poolehoidu, ja võib loota, et edaspidi hakatakse tõepoolest tõsisemalt kultuurilise kokkupuutumise võimalusi otsima Venemaal asuvate hõimurahvastega, mis muutub seda kergemini võimalikuks, et Venemaal jõutakse nähtavasti üle üleliiga teravast käremeelsusest ka teiste riikidega läbikäimises.

Peale IV Soome-Ugri kongressi peeti Helsingis veel suur laulu- pidu, millest ka Ungari, Eesti, Setu ja Ingeri lauljad osa võtsid. Peale selle peeti Soomes Soome noorsooliidu 50 a. juubelipidustus, millisest võttis osa samuti hulk Eesti noorsoo esindajaid. Paljud eestlased võtsid osa ekskursioonidest Soomes, paljud viibisid Soomes keelt õppimas Soome-Eesti vahelise õpilastevahetuse tõttu. Juuli lõpus peeti Helsingis XV Põhjamaade karskuskongress, millest võttis samuti osa ligi veerandsada Eesti karsklast. Alles hiljuti peeti tänava sügisel Helsingis I soome-ugri keeleteadlaste päeva, millest võttis osa Eestigi keelemehi. Ka külastas Soomet käesoleval aastal mitu laevatait välissoomlasi Ameerikast. Neil on omad soomekeelsed püha-päevakoolid ja keskkool Hancockis, Michigani osariigis, Suomi-opisto ühes ülikoolililaadilise soomekeelse usuteaduskonnaga, kus ka Soome keele, kirjanduse ja ajaloo üle loenguid peetakse. Nii oli käesoleval aastal Soome kõige hõimuharrastuste keskpunktiks niihästi Eestile kui ka Ungarile.

Mis puutub Venemaal asuvatesse soome-ugrilastesse, kelle arv ulatub üle 3 miljoni (mordvalased, votjakid ehk udmurdid, marid

ehk tšeremissid, komid ehk sürjälased ühes permjakkidega, soomlased ühes ingerlaste-, karjalaste- ja isurlastega, eestlased, vepslased, karjalased, vadjalased, ostjakid, vogulid, mitmet seltsi samojeedlasi, laplased, samuti vähesed välisungarlased Venemaal, kes elavad täiel määral kaasa kõigele, mis Venemaal sünnib. Teisiti pole see mõeldavki, kuna nad on laiali venelaste ja teiste Venemaal asuvate rahvaste keskel, alludes Nõukogude ülemvalitsusele kas otsekoheselt ehk jälle omade autonoomsete osariiklike (Karjala sotsialistlik Nõukogude vabrik, Udmurti, Mari, Komi ja Mordva autonoomsed oblastid, Permjaki autonoomne maakond, samojeedide rahvuslik kesktäidesaatev komitee) või jälle kultuurautonoomsete korraldiste kaudu (Venemaa soomlased ja eestlased). Teatavasti oli käesoleva aasta alul Nõukogude Venemaal kange poolsunduslik ühispõllumajapidamiste asutamise hooaeg. Kes sellele vastu tõrkus, need saadeti sunduslikult kas metsatööle või jälle Siberisse asumisele. Kus asus mingisugust rahvust suuremal arvul ühekoos, sinna asutati puhtrahvuslikud ühispõllumajapidamised ehk n. n. kolhoosid, ja nii on Venemaal näiteks suuremais eesti asundustes üle 100 puhteesti kolhoosi asutatud, samuti ka kõigi teiste soome-ugri rahvaste keskel. Neis puhtrahvuslike kolhoosides ei kaota meie suguvennad oma keelt ega rahvuslikku kultuuri, ja ka nende varandus püsib nende eneste käes, kuigi ühismajapidamiste kujul. Kus oli aga muu rahva liikmeid vähe, seal pidid nad muidugi astuma segakolhooside liikmeks, ja see asjaolu kahtlemata lähendab neid suuremal määral venelastele ja segab neid nendega. See ei tähenda veel sunduslikku venestamist, sest Venemaal ei sunnita praegu kedagi oma rahvust ära salgama või muutma, küll aga teeb see kergemini võimalikuks iseenesest tekkiva pikalise märkamatu venestumise, millest katsuvad küll hoiduda muurahvaste emakeelsed koolid, hariduslikud organisatsioonid, ajalehed ja kirjandus. Nende mõju ei ulatu aga kahjuks igalpoole, eriti sinna mitte, kus meie suguvendi hoopis vähesel määral või koguni üksikutena on asumas venelaste või teiste Venemaal asuvate rahvaste keskel.

Tänavu suvel pehmendati Nõukogude Liidus esialgset kanget sotsialiseerimishoogu. Pandi seisma poolsunduslik ühismajapidamiste asutamine ja lubati jällegi eluõigust üksikmajapidamistele ja üksiktaludele. Samuti pandi seisma üldiselt sunniviisil Siberisse asumisele ja Karjalasse metsatöödele saatmine ja lubatakse vist enne väljasaadetuil osaliselt tagasi tulla, samuti vabastatakse vangist mitmedki endise käremeelsuse ajal arreteeritud inimesed. Kõik see võib ainult head mõju avaldada meie Venemaal asuvatele hõimuvendadele, kellest nii

mitmedki said raskesti kannatada endise poolsundusliku kolhooside asutamise ajal. Teatav rahunemine Venemaal lubab mõelda ka kultuurilistesse kokkupuutumistesse astumisele Venemaal asuvate eestlaste ja teiste hõimuvendadega, muidugi segamata Venemaa või meie sisemistesse politika küsimustesse, millised arenevad kummalgi maal ise oma seaduste järele.

Väike liivi vennasrahvas Kuramaa põhjarannikul jõudis hiljuti tubli sammu edasi: ta sai enesele liivikeelse jumalateenistuse. Küll ei asu liivlaste õpetaja mitte otse liivlaste eneste juures, vaid Eesti ingerlaste õpetaja soomlane härra Erviö sõidab igal aastal neli korda Liivisse kohapealseid liivikeelseid jumalateenistusi korraldama. Selle tõttu on liivi keel saanud liivlaste kirikukeeleks! On pandud alus liivikeelsele kirikulaulule ja liivikeelsele kiriklikule kirjandusele. Liivi rahvas on saanud sellega suure toe oma rahvuslikule iseolemisele! Liivikeele õpetuse õppeainena liivi koolides korraldas Läti valitsus ju mõni aasta tagasi.

Liivi rahvamaja ehitamine on juba alanud, kuid selle lõpetamine nõuab veel suuri jõupingutusi niihästi liivlaste eneste kui ka eestlaste, soomlaste, ungarlaste ja kõigi teiste soome-ugri rahvaste poolt.

Eesti ingerlaste elus oli läinud aasta mitmeti tähelepanuväärt. Eesti Ingeris töötas mõne kuu Eesti Ingeri seltsi palvel Soome hõimuorganisatsioonide poolt saadetud kodumajanduse õpetaja neiu Valdén. Neiu V. asutas ühtlasi Kullakülla „Ingeri Ringi“ (Inkerin Kerho) nimelise vabaharidustöö organisatsiooni ühes suure Soomest kingitud raamatukoguga ja lugemistoaga. Sinna asetaski Ingeri selts oma raamatukogu. Selle lugemistoa avas pidulikult tähtis külaline Soomest, endine Soome haridusminister prof. E. N. Setälä, kes tänavu kevadel Eesti-Ingerit külastas. Alles oktoobri alul saavutati Eesti-Ingeris kokkulepe Väiküla ja Kullaküla vahel Eesti-Ingeri hariduspüüete asjus, millest pikemalt lhk. 70. See kokkulepe võimaldab igatahes mõjuvat rahvuskultuurilist tegevust Eesti-Ingeris.

Prof. Setälä korraldusel viibis Eestis mõne kuu keeleuurimise otstarbel üliõpilane Lauri Posti, kes märkis üles erilisel viisil keelt üle piiri Eestisse põgenenud vadjalaste Mironovite perekonnalt. Teatavasti elab Eestis mõni üksik vadjalane, kuna Narva lähedal Vene piiri taga neid on veel 600 inimese ümber olemas.

Setude ja piiriääsete eestlaste keskel tegutses endist viisi Piirimaade Selts, energilise sekretäri Saamuel Sommeri juhtimisel, kelle eriliseks tähelepanu esemeks on eestikeelsete puht-

setu koguduste asutamine Petserimaale. Varemini kuulusid teatavasti setud vene kogudustesse ja võtsid osa venekeelsetest jumalateenistustest. Nüüd on aga setud juba niikaugele jõudnud, et peale emakeelse kooli nad ka emakeelse kiriku saavad, ja sellega oleks nende eraldumine venelastest juba üldjoontes läbi viidud.

Väliseestlastest Venemaal kõnelesime juba eespool. Mujal maailmas pole olnud väliseestlaste elus eriliselt silmapaistvaid sündmusi. Riia eestlased külastasid IV Soome-Ugri kongressi ja Soome laulupidu Helsingis ja mõni Ameerika eestlane kodumaad. Välis-Eesti ühing tegutses endiselt edasi, kogudes väliseestlaste aadresse, korraldades läbikäimist nendega ja andes välja „Välis-Eesti Almanakki“.

Nagu kogu maailm, nii kannatas ka Eesti käesoleval aastal üldise majanduskriisi all. See takistas suurel määral ka hõimutööd, kuna riiklik toetus selleks oli hoopis väike, seltskond aga on ennast veel vähe hõimutööks organiseerinud.

Lähemas tulevikus seisab Eestil ees suur ülesanne: V Soome-Ugri kongressi korraldamine. Eeltööd selleks algavad juba lähemal ajal, kuna need kongressid paisuvad ikka suuremateks ja tõmbavad enesega kaasa ikka rohkem ja rohkem erialasid ja eri-elukutseid soome-ugri rahvaste peres. Tulevase V Soome-Ugri kongressi kava laialisuse tõttu peabki selle ettevalmistustega õige varakult alustama, et kõigil aladel jõuda küllaldase sügavuseni ja põhjalikkuseni, milleks erikomisjonid erialadel peavad juba varakult tööle asuma. Samuti on sel puhul paras juhust Eesti põhjalikumalt tutvustada suurele hulgale külalistele hõimumaadelt, korraldada suurem Eesti koolinäitus jne. Mõne aasta pärast on igatahes Eesti kõigi soome-ugri rahvaste huvi keskpunktiks, ja seda juhust peame loomulikult võimalikult hästi ära kasutama.

Nagu eelmised, nii lähendagu meie tänavunegi hõimupäev meid vaimliselt kõigi hõimlastega, nii hästi lõunas kaugel päiksepaistelises Ungaris ja selle naabrusriikides, Rumeenias, Tšehhoslovakkias ja Jugoslaavias, põhjas kaljuses ja järvises Soomes, Rootsis ja Norras, kus ka soomlasi asumas, idas laiadel Venemaa legendikkudel, kus asumas, nagu tähendasime, ligi 4 miljonit mitmest väga erirahvusest hõimugulasi, nende hulgas üle 160.000 Venemaa eestlase, kaugel läänes Ameerikas, kus asumas ligi miljon ungarlast, ligi pool miljonit soomlast ja mõnikümmend tuhat eestlast, meie lõuna liitriigis Lätis, kus asumas ligi 8.000 eestlast ja paar tuhat liivlast, ja lõppeks kogu maailma riikides, kus asumas tuhandeid, sadu ja üksikuid soome-ugrilasi

väga mitmesugustest erirahvustest. Kõik nad on ühise, üle 20 miljoniilise soome-ugri või veel laiemalt võttes uraali rahvastepere liikmed. Kõigi nende püüete sihiks on suurendada seda üleilmlise kultuuri kapitali osa, millise kasvatamine ja väljaarendamine on aastate poolt määratud soome-ugri rahvaste ülesandeks. Elagu, kasvagu ja arenegu kõik soome-ugri rahvad kogu maailmas! Elagu soome-ugrilised ühised kultuurpüüded kogu maailma kultuuriliste püüete tähelepanudava osana!

3. hõimupäeva aktuse kava keskkoolile.

1. Mõni hõimulaul alguseks, näit. „Väinöla lapsed“ (vaata „Eesti laul“).
2. „Fenno-Ugria“ tervitus („Eesti Hõim“ nr. 3—4, 1931).
3. Mõni soomesisuline hõimuluuletus või laul (Lugemikust, Eesti-Soome hõimulalbumist, „Eesti Hõimust“).
4. Ettekanne Soomest ja IV Soome-Ugri kongressist, soome keele õppimisest („Eesti Hõim“, isiklikke mälestusi IV Soome-Ugri kongressist osavõtjate poolt, Ak. Hõimuklubi toimetatud koguteos „Soome...“, Reino Silvanto Soome maa, rahvas ja kultuur, pr. Jürgensteini tõlkes, koguteos „Soome-Eesti-Ungari“, ilmunud IV Soome-Ugri kongressi puhul jne.).
5. Soome hümn, laul (sõnad Ak. Hõimuklubi toimetatud teoses „Soome...“), Ungari hümn („Eesti laul“), või mõlemad.
6. Võimalikul korral mõni ettekanne Välis-Eestist (vaata „Välis-Eesti Almanak“), Liivist, Ungarist või mõnele muule hõimuteemile.
7. Mõni hõimuluuletis või laul, näit. Välis-Eesti hümn (dr. P. Speek, „Eesti Hõim“ nr. 3, 1928. a.), K. E. Sõöt: „Sangari sugu“ („Eesti Hõim“ nr. 1—2, 1931. a.) jne.
8. Lõppsõnad.
9. Eesti hümn.

Asutis Fenno-Ugria ja Välis-Eesti Ühing.

Hõimupäeval.

Hõimupäeva aktuse kava algkoolile.

1. Koolijuhataja avasõnad.
2. Koorilaule, näit. Väinöla lapsed, Ungari hümn.
3. Deklamatsioone õpilasilt: näit. S. Petöfi „Üles madjar“, j. t.
4. Kõne mõnelt õpetajalt umbes alljärgneval kujul. (Ühtlasi võimalikult muljeid suvisest Soomes käigust.)
5. Lõpuks ühislaul Soome-Eesti hümn: „Oi, maamme Suomi“.

Kõne näide:

Maailmasõja ajal kulus mõnikord mitu pikka kuud, enne kui kohtasid mõnd suguvenda eestlast ja kuulsid emakeelt. Tuli viibida võõra rahva keskel, tusesena ja mahajäetuna, kõrvus alati võõrakõneline kõne. Imelik tusk tuli siis hingesse — tüdisid kuulamast ja väsisid kõnelemast võõrast keelt. Lahkusid teiste hulgast, läksid kuhugi eemale ja hakkasid iseenesega kõvasti kõnelema eesti keelt... et ometi kuulda koduseid helisid kõrvus.

Mõnikord oli veel halvem. Hakkasid mõtlema: kui suured ja perekad teised rahvad ikka on! Sõidad päevade viisi põhjast lõunasse, idast läände — ikka sama suure rahva liikmed nii siin kui seal. Kõikjale kostab nende hääl, igal pool võitlevad nemad. Teevad ajalugu, nagu nad sageli kiitlesid. Et ka sina igal pool kaasa võitle, ajalugu teed — kes seda küsis.

Siis oli küll halb.

Aga kui kord Läänerindel kohtasid kahte meest, kelle keelekõla oli nii lähedane ja kodune, siis jäid terasemalt kuulatama — kes need on? Ah karjalased Aunusest! Siis nagu pühiti tusk. Kohe sobis soe sõprus ja sigis jutt. Õpiti vastamisi teineteise keelt ja juteldi koduseist asjust. Kui ei oldud just ühe rahva liikmed, siis hõimud ometi. Veli, kas sul on vaja leiba, või teed, või suhkrut, või tubakat „plotski“ tarvis? Ole hea, võin anda.

Teinekord jälle sõitsin Kaasanis trammis, hinges sama tusk ja tüdimus. Seal aga nägin, et naiskonduktorile tuli vahetus. Hakati pileteid lugema ja üle andma. See oli ju tuttav ja lähedane keel ja need olid peaaegu eestikeelsed arvud, mis nad lugesid. Nüüd hüppasin ühes mordva-neiuga trammilt maha ja ajasin kogu õhtupoolse päeva hõimujuttu. Hiljem kohtasin teisigi hõimusi siin ja seal. Ja igakord oli siis hea meel: kui meie rahvas ei ole küll perekas, siis hõimude arv on ometi suur.

Mõni aasta pärast maailmasõda sõitsin Soome, sugurahvale külla. Siin olin peaaegu oma inimene. Õpetajad surusid kätt, kuna õpilased näitasid oma mänge ja palusid külajuttu. Lubasid suureks kasvades ehitada üle Soome lahe silla ja liituda eesti velledega tugevaks hõimupereks.

Täna sel hõimupäeval saadame tervitusi kõigile hõimunoortele. Meie oleme valmis! Sirutagem üksteisele käed ja liitugem tugevaks hõimupereks!

J. Parijõgi.

Usun.

*Usun, et Ungari pääseb pea vabaks,
Kui ka võlu ta kõvasti sidund;
Tee maailma saab talle avaks,
Millise puudusel kava ta kidund,
Ungari katkestab Kalevina köied
Ja ta ees valmivad viljaks õied.*

*Usun, et Ungari hädaaeg vaibub,
Ungaris ühendud taas kõik pojad,
Ungari löödud haavadest toibub,
Ungari pärib kõik endised kojad,
Ungari vägevam on kui varem,
Ungari põli endisest parem.*

*Usun, et Ungaril tulevik koidab
Kaunim kui minevik iganes olnud,
Tulevik ära need vääruised võidab,
Millised Ungari osaks on tulnud,
Algab pea tulevik armas ja helge,
Taevas pilvita, sinine, selge.*

*Usun, et täituvad Ungari aated,
Budapest Stefani kroonist särab,
Arenevad uued ilmavaated,
Avataks kuningalossi värav.
Usun, et Issand tasub arve,
Ungarile puistab küllussarve!*

M. J. Eisen.

Hõimupäev ja noorsugu. *)

Kui harutleme, kuidas homme päev võiks olla parem tänasest, siis räägime noorsooga, kellele kuulub homme päev. Räägime juba varakult, et oleks teada, mis homme teha, millistele ülesannetele peame olema valmis.

Meie teame, et igal sugupõlvel on täita omad ülesanded riiklikus ja rahvuslikus töös. Nii eestlastel kui ka soomlastel need pole kunagi olnud kerged ega ole kerged ka tulevikuski. Ometigi näeme, et oma rahvuse paremale tulevikule viimiseks kummalgi pool Soome lahte iga sugupõlv on tulnud oma päevaülesannetega toime. Praegu valitseva sugupõlve teeneks tuleb arvata juba suurim — iseseisvuse saavutamine.

On olnud senini nii, et vahelduvad sugupõlved on olnud nagu trepiastmed, mille kaudu rahvas on tõusnud oma praegusele seisundile. Need sammud on tehtud hästi. Võrreldes uusi riike — Soomet ja

*) Toimetis pole autoriga ühevõrra optimistlik eesti ja soome rahvaste sulamise küsimuses. Toim.

Eestit — vanade riikidega, võime tänapäeval nentida, et need uued riigid käesolevas ülemaailmlises majanduskriisis on osutunud tugevamatekski mõnest vanast kaua ehitatud riigist. Tugevamaks ka seesmiselt. Sellest kohustus tõusvale põlvelegi, et nemadki oma osa tööd sooritaksid samasuguse tublidusega.

Milles seisaksid soome ja eesti valmiva põlve ülesanded rahvuspoliitilises sihis? Peab vastama, et senini pole lõpetatud töö veel ühelgi põllul, kõigil nendel jätkub rohkesti ülesandeid. Senini tehtud rahvustööd sisuliselt vaadeldes näeme, et see oma olemuselt pole olnud muud kui surveaegade päranduste likvideerimine. Kõik püüded, mis võõraste võimude poolt ja nende poolt ilmestatud aegade poolt on pidurdatud, kõik aatetaimed, mis pidid jääma kiduraiks või ei saanudki tärgata — neile on muretsetud elamisõhku ja arenemisvõimalusi, mis neile loomulik. Nii on võideldud kultuurarengu vabaduste eest, nii on võideldud poliitiliste õiguste eest. Iseseisvusaja ülesanne on kitkuda välja surveaegadel siia juurdunud umbrohte ja säada eluarengut taas nendele roobastele, millistelt see võõraste poolt vägisi kõrvale juhiti. Teise sõnaga öeldes — püütakse tühistada võõraste omasihilise töö jälgi ja rajada ning jätkata oma rahva ürgseid sihte.

Tuleb asuda teostama kõike, mille teokssaamist on takistanud võõrad võimud. Kui poleks 700 aasta jooksul soome ja eesti olnud ärarippuvad teistest, kui neil oleks olnud täieline vabadus oma enese sammude määramisel, kas meil siis meie päevil oleks tegemist kahe rahvaga? Kas tol ajal olemas olnud väike vahe keelemurdes oleks siis nende sajangute keskel kasvanud või kahanenud? Kindlasti selle aja jooksul oleks mitugi korda võinud lüüa läbi ühtekuuluvuse tunne, mis eestlaste muistse vabadussõja päevil oligi olemas, mida tõendab soomlaste puhtvennalik, ilma muude huvideta, appitõttamine, mis küll tolle sõja ajal jäi alati hiljaks. Kui ajaloo sündmused oleksid oodanud, kuni soomesugu rahvad oleksid olnud küpsed eneste kogumiseks üheks riigiks, poleks soome ega eesti hõimul olnud vajadust hakata otsima oma teed iserahvusena.

Võib ütelda, et eestlaste ja soomlaste erunemine iserahvusteks on sündinud ainult selle tõttu, et teiste rahvaste vägivald on need loomulikult ühte kuuluma pidanud hõimud teineteisest eemale rebinud. Nii võime võtta seda ühe rahvuse elamist kahe rahvusena kui möödunud, teistest rahvastest rippuvuse aja tahtmata kasvanud vilja. Ja kui nüüd on nende aegade päranduste kaotamine, siis oleks valmiva põlve suurülesandeks selle talva väljakiskumine, mida võõrad on tagunud meie ühise rahva vahele.

Ärgu kurvastugu noorpõlv, et vanem põlv on teinud ära kõik ja pole meile midagi teha jätnud. See ülesanne vajab eriti tugevaid elluviijaid ning oleks kõigele seni tehtud tööle krooniks. See ülesanne ongi paratamatu, kui ei taheta nentida, et senini kestnud tubliduse tõus iseseisvussõja sangaritest pääle kas näitab seisu või koguni mõõna. Mõeldagu sellele, et muistse ajaga võrreldes ollakse praegu vaid niikaugel, et on saavutatud võimalus vabaks tegutsemiseks, nüüd aga peaks tulema see, mida vanasti ajaloo käik ei jõudnud ära oodata — hõimude kogumine üheks riigiks ja rahvaks. Meie pole ju ometi veel väsinud rahvad, meil peab jätkuma hoogu ja jõudu ka selle ülesande teostamiseks.

Siin meie ei räägi vähemast kui eesti ja soome rahva kokkusulamisest üheks rahvaks, keelte lähenemist üheks keeleks. Siin võib olla paljud vangutavad pääd ja peavad seda lausa võimatuks. Maailma ajaloos ju puuduvad analoogilised nähted, rahvuste küsimuses domineerib ikka erinemise tendents. Kahe rahva vabatahtlikku, teadlikku ühtumist pole veel kusagil teostunud. Kuid see ei peaks peatama, sest eestlased ja soomlased on ennegi teinud mõndagi uskomatut, millele maailm on jäänud imestunult järele vaatama, võivad teha veelgi, ilma eeskujuga ootamata. Julguse puudust pole keegi saanud heita ette ei soomlastele ega eestlastele, selle küllust aga on imestatud küll.

Kuidas seda teha? Meie riikide praegune juhtiv põlv tegutseb ka kantuna lähenemise soovist, tulemused aga on enam kui aeglased. Ometigi tehakse tööd täie tahtega. Siinkohal aga peame tuletama meelde Anatole France'i sõna, et tihti südamega jõutakse palju suuremate tõdedeni kui tarkusega. Seepärast see küsimus saagu rohkem südame küsimuseks. Nii Eesti kui Soome mõlemad on meie ühine isakodu ja kaua istume oma isakodus teineteise kõrval kui võõrad! Õpime teineteist tundma, algame ühistööd. Sõnadel „eestlane“ ja „soomlane“ ärgu olgu enam erirahvust tähendavat mõistet vaid selle all mõeldagu vaid oma rahvaliiget kas siit- või teispoolt Soome lahte. Õppige seda **m u r r a k u t**, mis vaitseb teispool lahte ja võitke sellega keeleline takistus, hävitage see vahe. Õppige tundma teineteise kultuuri, võtke teispool lahe saavutusi nagu oma ja sulatage see üheks. Iga soomlane tundku end samavõrra eestlasena ja eestlane soomlasena. Kandke seda mõtet enese ja teiste kaudu sügavalt rahva hinge, ärme vaatame teineteisele kui võistlejale, vaid kui ühise sihi poole kaasrühkijale. Täna sel hõimupäeval jätame minevikku vaate, et oleme iserahvused, kisume välja selle talva, mis taoti meie vahele siis, kui olime seotud. Ja kui seda enam ei ole meie teadvuses, siis pole seda enam

kusagil. Siis oleme ka küpsed selleks, et Euroopa poliitilisel kaardil eesti ja soome hõimud tõmbame ühise riigivärvi alla.

Juhan Jaik.

Mida andis meile 4. Soome-ugri kongress?

Soomeugri kongressid on suursündmusteks hõimurahvaste elus. Neid valmistatakse kaua ette, neist kõneldakse ja kirjutatakse palju enne ja pärast kongresse.

Soomeugri kongressid on avaldanud senni tõusvat tendentsi niihästi oma osavõtjate arvu kasvus kui ka eeskava täiendamises.

4. soomeugri kongress oli just eeskavaliselt midagi uut teistega võrreldes. See polnudki enam üksainus kongress, vaid õigemini erikongresside süsteem, 17 eriharrastusringi kujul, millised pidasid igaüks omaette oma kongressi, arstiteadlased näit. vägagi põhjalikult. See süsteem võimaldas õieti hõimusidemeid luua ligi 20 eriväerinnal korraga, ja selles suunas peabki hõimurahvaste kultuuriline lähinemine minema edaspidigi. See oligi 4. soomeugri kongressi pää iseloomujoon ja suurim saavutus. See andis igaühele ta erihuvidele vastavalt, nii rikkalikult, et seda on võimata edasi anda lühidas artiklis. Ka kongressi puhul ilmunud pikemad ajaleheartiklid ei suuda seda küllalt täielikult edasi anda, vahest ehk ainult kongressi protokollid.

Kongressi ava- ja lõpukoosolekud, samuti mitmesugused pidulikud vastuvõttud ja rahvapeod, külastusreisid, niisama hõimukontserdid pakkusid palju meeliülendavaid pidulikke momente ja hõimumeelelist kunstinaudingut, mida veel erilisel kõvendas ja mitmekordistas kongressile järgnev üldsoomeline laulupidu, kõigi kongressist osavõtnute hõimulaulikute ja -mängijate kaastegevusel. Seda laulupidu nimetatigi hõimulaulupeoks, kuna see kongressiga otse orgaaniliselt ühte liitus ja selle mõju kõvendas. Laulupeo tõttu saadi Soomest igatahes palju mõjuvam ja jõurikkam elamus, kui seda muidu oleks saadud, olgugi, et Soome külastamine on ilma kõigetaigi elamus omaette, niihästi Soome looduse karge ilu kui ka kõrge kultuuri tõttu, milles siiski ei puudu algsoomelise omapärasuse jooni, ning Soome hõimusöbralise rahvaga kokkupuutumiste tõttu peab sedagi toonitama, et meie Eesti-Ingeri ja Setu laulukoorid ja erilauljad esinesid kongressil ja ka laulupeol väga väärikalt, enesele ja Eestile lugupidamist võitvalt.

Lähemal ajal ootavad meid ees suur üldeestiline laulupidu ja 5. soomeugri kongress. Meie peaksime need korraldama samasuguses ühenduses, nagu see oli läinud korral Soomes. See aitaks kaasa mõlema suurettevõtte paremale õnnestumisele, ja välismaa külalised saaksid Eestist hoopis jõurikkama mulje, kui ilma laulupeota. On ju just laulupeod eesti rahva hinge hiiglatukseteks, milliste kaasaelamine jätab kustumatu mulje nii omile kui külalisile, ja külalisi saabub Eestisse rohkem, kui laulupidu ja soomeugri kongress on ühendatud.

Kuuldavasti ongi mõtted liikumas ühendada tulevast üldeestilist laulupidu ja 5. soomeugri kongressi, niihästi Vabariigi Valitsuse, Fenno-Ugria kui ka Lauljate Liidu ringkondades. See oleks igatahes suur võit nii kongressile kui laulupeole.

4. soomeugri kongressi üldkoosolekud rikastasid osavõtjaid paljude uute mõtetega. Neist nimetame siin ainult Ungari antropoloogi dr. Bartucz'i kõnet ungari-eesti-soome tõulise suguluse kohta. Vastupidi meilgi levinud ja eriti Hugo Reimani poolt hiljuti toonitatud arvamisele, et eestlastel, soomlastel ja ungarlastel puuduvad pea täielikult ühised tõuelemendid, tegi dr. Bartucz isegi statistilise täpsusega selgeks, et ungarlaste keskel leidub paiguti kunni 60% samu tõuelemente, nagu Soomes ja Eestiski, paiguti küll vähem, kuid igatahes ei saa milgi kombel tõendada nende puudumist. Nii on soomeugriline hõimuliikumine põhjendatud mitte ainult keeleliselt ja kultuuriliselt, vaid tõuliseltki, „vere“ poolest. See teadmine peaks levima kogu meie rahva keskel, ja selgus selle suhtes on üks parimaid mälestisi, mida 4. soomeugri kongress jättis osavõtjaile.

4. soomeugri kongress oli arvurikkam endistest. Selle osavõtjate arv ulatus Soomest pidulikkudel juhtudel tuhandeteni, tegelikus kongressi töös tuhandeni, Eestist ligi 600, Ungarist ligi 400, peale selle 1 sürjäänlane, liivlasi, välissoomlasi Ameerikast, Rootsist, Norrast, karjalasi, ingerlasi ka Eestist, ja setusid. Nii oli 4. soomeugri kongress juba vaatamata oma eeskavale iseenesest suur soomeugri rahvaste omavaheline kokkusaamine ja isikuliste tutvussidemete sõlmimine sellest osavõtjate keskel.

Peab toonitama sedagi, et selle kongressi aegu pandi kindlam alus koostööle usuvalu alal soomeugri rahvaste keskel, milline töötab anda õige rikkalikke tagajärgi üldsoomeugrilises rahvaste lähinemises. Kuna Soome ja Eesti suhted on palju lähemad, kui Eesti ja Ungari suhted, siis loomulikult andis kongress väga palju just Soome-Eesti suhete arenemise seisukohalt. Ja tänavu peetaval hõimupäeval jutus-

tab kahtlemata mitu sada eesti õpetajat koolides oma elamusist hõimukongressiaegses Soomes.

4. soomeugri kongress andis mõneski suhtes Eesti jaoks hiilgava eeskuju järgmise kongressi korraldamisel, muidugi tarvilikkude muutustega üksikasjus. Sellele peame hakkama juba praegu mõtlema ja valmistuma, sest 5. soomeugri kongress pole enam kaugel, ja soomeugri rahvaste ühised huvid ja Eesti au nõuavad, et meie selle kongressi korraldame nii hästi, kui meie seda vähegi suudame!

Villem Ernits.

Vadja sünni-, pulma- ja matusekombeid.¹⁾

D. Tsvetkov.

Võtta kokku üksikasjaliselt kõik, mis puutub rahva minevikku ja olevikku, eriti just minevikku, ses sisaldub mu ammune soov. Kahjuks aga senni ajani ma pole saanud lõplikult täiendada selleks tarvilist materjali. Need isiklikust elust ja isiklikest tähelepanekuist ammutatud kogemused ja teadmised, mis mul on kindlaks ja usaldatavaks materjaliks, ei suuda ometi täita tühikuid ses minu ülesseatud laiaulatuslikus kavas, mis võiks saada enamvähem täidetud kahel tingimusel: tuleks täiendada olevad sulateadmised vahetute tähelepanekutega ja — pääasi, oleks tarvis täielise kirjelduse kokkuseadmiseks küllaldaselt vaba aega. Kahjuks kumbki tingimus praegu ei ole täidetud: mõlemad ripuvad täiesti väliseist olukorrist. See pärast käesolev ülevaade esitab ainult võrdlemisi väikest osa minu käsilolevast tööst ja samal põhjusel ta ei saa olla küllalt tühjendav ega hästi süstemaatiliselt korraldatud. Siin ma puudutan ainult väikest osa tähtsaist avaldustest vadjalaste elus, millede vaatelejaks aga ühtlasi milledest osavõtjaks olin ise.

Võin peaaegu ainult kujutada vadja igapäevse talupoja eluringi; alates ta hällist jälgida samm-sammult ta eluga kaasas käivaid olukordi ja enam-vähem tähtsaid asjaolusid, mis kujundavad ta ilmavaate ja vajutavad temasse nende psühholoogiliste ja etnograafiliste iseärasuste pitsati, milledega vadja talupojad teravalt erinevad oma kaashõimlasist. Juba on näidatud ühes filoloogilise ajakirja artiklis²⁾, et üldisest elukorrast, kommetest ja harjumustest tingitud ilmavaade

¹⁾ Toimetus avaldab ainekogu tähtsuse pärast selle kadunud Vadja haritlase mag. Dimitri Tsvetkovi (vt. nekroloog: „Eesti Hõim“ 1930, nr. 3—4, lk. 50—51) kirjutise, ilma et pooldaks kõiki siin esitatud väiteid. Toim.

²⁾ Eesti Keel 1925, nr. 1—2, lk. 39—44. Toim.

tähtsal määral põhjened kreeka-katoliku usule. Sellest vaatepunktist — aga see vaatepunkt näib mulle tingimata õige — ma hakkangi vaatlema ja valgustama vadja talupoja elu tähtsamaid ajajärke.

Uue ilmakodaniku sündi saatvad pruugid on mõnikord nii omapärased ja huvitavad, et neid maksab veidi puudutada. Näeme vadjalaste juures konservatiivseimate, võib olla paganuse ephhist meieni säilinud kommete ja uskumuste veidrat kokkuseadi, ometi ristiusuliste, sageli meeliliigutavate veendumustega segatud.

Vadja talupoja elu on eriliselt töödega koormatud. Kogu aasta töötab talupoeg käsi rüppe laskmata. Loomulik on siis, et ta aineeline seisukord oli vähemalt ilmasõja päevini küllaltki kindlustatud. Ses suhtes ta ületas oma lähimad naabrid. Elu ainelise külluse ideaaliks loeb ta — omada kinnisvaraks kahe otsaga maja (*kahs õttsõin taro*) s. o. maja, lahutatud keskelt kaheks esikuga; lisaks sellele küllalt tugevad ja ruumikad õuepäälised ehitused, nagu laut eelistatult kivist (*tšivi laut*), küün, küllalt ruumikas mahutama toitu neljale lehmale, paarile hobusele, kümnele-poolteisele meriinolambale; sealaut paarile seale (eelsõjaajul tõid põrsaid Rakverest soikkolased [Põhja-Ingeri sooml.], kes said veidra nime — *sika-mehed*); oma „selge“ saun, tähendab saun suitsukorstnaga (*vanika saun*), kaks aita — üks vilja ja toidu tagavaradele, teine igasugusele majakraamile (teise aida puududes täidab ta aset onn, milles ei elata [*muss õtts, m. rihi*]).

Ja kui sellele ehituste hulgal lisada rehemaja, milleks on puust küün kaugematel väljadel, siis näeme, et muretseda enesele kõik need hooned ei ole kuigi kerge. Kui veel arvestada nende ehitiste tugevusega ja põhilikkusega, siis saab silmnähtavaks see kolossaalne töö, mis tuleb tema materiaalse hääolu ideaali saavutamiseks. Seepärast ei tööta üksi talupoeg, vaid kõik täiskasvanud ja ka alaealised töökõlvulised peavad olema abiks mehele ja isale ta väsimatus töös. Pole ime, et vadjalased hindavad füüsilist jõudu ja viimane saavutab suurima väärtuse vadjalase silmas, kui ta on juhitud loomulikust oskusest. Ei ole suuremat kiitust osavale töölisel kui öelda — et ta on igas asjas meister (*iõka põnõ mästõri*) või attesteerida allegooriliselt nii: *täll' peukolo p kasvo tšehs tšämme ne* (tal põial ei kasva kesk kämmalt). Seepärast ka naine, üldse naisterahvas vadja peres ei esine ainult idüllilisena lisandusena elule, miski mõnu- või uhkusasjana, vaid tõsiseimana töötajana tugevate lihastega, mehelise aruka mõistusega. Naise õlgadel ei lasu vaid kitsalt spetsiaalselt tubased tööd-mured — pesta, riietada lapsi, valmistada toitu, talitada karja — vaid ta peab oskama ka künda, külvata, niita ja mõnikord isegi kirves käes

aidata meest raiuda majapalki ¹⁾). See igakülgne füüsilises tegevuses on parimaks attestatsiooniks neiu mehelemineku korral ja parimaks märgiks naist otsijale mehele. Nende traditsioonide tundmise eest võlgnen õieti tänu oma oskustele ehitustöö, kingsepatöö ja puutöö alal. Tean kõiki täpsusi talutöös, tunnen naiste puht-erialalt peenusi — nagu kangakudumistööd, kudumist, õmblemist jne.

Seepärast ei peeta vastsündinud perekonnaliiget koormaks, vaid jumalaanniks (*iumala anti*). Lapse sünn on ikka suursündmus. Seega õieti tahtsin alata oma kirjeldust. Kuid eelnevata oleks olnud mõistmata see ebaloomulik nähtus, mida võib märgata kõikjal küldes, nimelt — rase naine, tulevane ema jätkab kehalist tööd viimse momendini. Kas see on põhjustatud ülisuurest armastusest töö vastu või ei ole see uue olevuse sünni akt seotud jumala needusega: „Valuga pead sünnitama lapsi!“ Oli ju sääraseid juhtumusi, et naine sünnitas lapse töötades põllul ja läks koju alles siis, kui oli lõpetanud oma viljalõikuse kaare. Raske sünnituse puhul (juhtub ju sedagi) võetakse tarvitusele abinõud valude vähendamiseks, kuna arstiabi on täieliseks erandiks. Teadagi, põhjused on arusaadavad: olgugi et emade arstiabi oli meie maakonnas korraldatud, ent rahvasse usk arstirohtude võimu ei olnud juurdunud ja arst jäi teatud määrani isikuks, kes ei pälvinud kuigi suurt usaldust. Pigemini võeti tarvitusele rasketel puhkudel kodusünnituse abinõud ja lohututi usuga jumala abisse (*pühä iumala avitõb*). Ebaõnnestus sünn, siis sünnitaja riputati ohjadele või saavutati jumala abi seega, et paluti vaimulikku avada kirikus keisri värav (*räiü uhzõd* = paradiisi ukseid), ja Püha Vaim pidi minema nägemata läbi ja kergendama sünni. Teadagi, ohjade abil saavutati kurvad tagajärjed, aga pühavaim jättis uue inimese ilmumisele loomuliku käigu.

Ime küll, kuid sünni enese akt loetakse millekski veidi mustaks ja see akt ei tohi milgi tingimusel toimuda elamus, kus olukord oleks sündsam, vaid — laudas õlgedel. Võib olla tahetakse lapsesünni sarnastada Kristuse sünnile. Kuid veel koledam järgneb: ema vastsündinuga mahutatakse... sauna. Missugustel põhjustel see sünnib, ei tea. Igatahes mainitud komme on üpris barbaarne. Kujutelge, et nii tehakse talvel. Õues tuisk või pakane... Saun on tume, tähendab kütmise ajal sauna uks on avatud pärani, saun on täis kibedat, kanget suitsu, kuna saunaesine on lumine ja tuul puhub lund sise igast praost. Sünnitanu lapsega lamab põrandal, mähitud kasukatesse. Kui kuju-

1) Nagu Saaremaal. Toim.

tella, et sauna kütmine kestab tundi kaks, et pärast seda on saunas paratamatu vingu — siis sünnitaja osa ei ole kadestatav. Olgugi, kuid ta on nüüd austatav isik: *saun nain*, omades ümberolijate tähelepanu ja lahkuse. Esimesest päevast alates naabrinaised hakkavad teda külastama, tuues selleks eriti valitud toite: *piirgõd*, *vatrušked*, *munakakud*. Need visiidid kannavad nime *kattsõnaised*. Kokkukõlas perekonna elujärjega, aastaajaga ja ema üldise seisukorraga järelsünni aeg ja saunas lamamine on erisugune. Ometi valitseb üldine tendents võimalikult kiiresti jälle tööle asuda. Kuid, nagu tähendasin varemini, juhtub, et naine kohe pärast sünnitust läheb tööle. Tähtis tegelane lapsesünni juures on muidugi ämmamoor. See on tavalisest vana naine, väga tuntud, kõikide austatud ja sageli üsna võhik sünnitusabi andmises. Ristimise ajani antakse lapsele nimi, mis otsitakse kirikukalendrist. Sageli see nimi lapsele jääbki. Ei olnud ammu, kui veel anti sääraseid arhailisi nimesid nagu: *Luuka*, *Fedot*, *Makar*. Praegusel ajal niisugused nimed oleksid häbiks omanikele. Kool tõi kindla maitse siia ümbrusse; pannakse nimed, vastavamad praegusele maitsele, loetakse kenadeks nimed — *Valentin*, *Eugen*, *Viktor*, *Tamara* jne. Kui laps on väga nõrk, ristimine toimub kodus: kutsutakse vaimulik, ristimiskausi asemele võetakse toober või pesuvann. Tavaliselt ristimine sünnib kirikus. Ei hakka kirjeldama kreekakatoliku usu lapseristimise talitust. Muidugi risti-isa ja -ema juuresolek on tarviline (*rissiz*, *rissim*).

Siis ristimistalitusele järgnevad ristjatsed. Kutsutakse peole lähimad sugulased, eriti naised. Iialgi ei saada läbi ristjatseil viinata. Pääsevad jutlema: lapsed on tavaline kõneaine. Sageli jutustab mõni külaline mõne sündmuse, mis on juhtunud kuski ristjatsil. Kord keegi vanamees jutustas loo, mille kangelasteks olid tema ja ta ristiema. Nimelt: last ristiti Soikinos, 20 versta kaugusel Krakoljest, jutustaja kodukülast. Laps nimetati ristimisel Peetriks. Et aeg oli talvine, külm, tema — vader läks pärast kiriklikku talitust ühes oma ristiemaga kõrtsi soojenduma. Ent säääl kavatsatud topsi asemel jõid liiga palju: saatuslikult unustasid lapse nime ja sõitnud koju, näis mõlemale, et vastristitu sai nime Toomas. Nii süütule Peeter-lapsele jäigi uskmata Tooma nimi ja senni ajani hüütakse teda: *Fomá Andréič*.

Teine lugu on vast veelgi veidram: viinavingus vaderid unustasid lapse kiriku eeskotta ja märkasid viga alles koju jõudes.

Nii lõbusate kõneluste juures ometi ei unustata täita ristjatsete kombeid. Külalistelt korjatakse hamba ja mähkme raha (*ammõz raha*;

huttu-raha). See raha osalt katab ristjatsete kulud. Ent on võetud kombeks, et sugulased tulevad ristjatseile kinkidega, mis koosnevad toiduaineist või kannavad teist ainelist laadi — riie ja m. (*tomuzid*).

Lapsepõlv kooliajani elatakse terveni perekonnas. Nimelt sel ajajärgul korjuvad lapsesse sügavad muljed, laps küllastub märkamata traditsioonide vaimust, missugused traditsioonid tõepoolest jätavad oma spetsiifilised jäljed antud suguvõsast. Ainult ses vanuses ongi võimalik sääraсте uskumuste mõju, kui animism või usk nõidusse ja lepingu jõusse, või usk poolpaganlikku, poolristiusulisse panteismi. Ent seda võib laialt märgata vadjalastes. Edasi kool kannab sesse ilma teissuguseid sugemeid, seda vaimu, seda juuretist, mis kõik säilib ja aegajalt avaldub. Milles aga seisavad need perekonna mõjud? Kõige pealt muinasjutt. Tugevaimat mõju vadja muinasjuttu avaldas, teadagi, slaavi eepos. Juba varases lapsepõlves Ilja Muuromets'i¹⁾ lood, lood röövlist soloveist, kaunist tsaaritarist, hallist hundist, emakust ja orvast olid mulle tuttavad. Vähem levinud on rahvusvahelise iseloomuga eepilised ained. Mis puutub puhtkohalisse eeposesse, siis meie leiame ju temas vähe algupärasust²⁾. Iseloomulisima sellest ringkonnast on korjanud prof. Kettunen Kattilas kattila murrakus. Ma olen tõlkinud need muinaslood lääne murradesse. Muinasjutu tähtsus on vadjalaste juures märgatav. Sügisesed ja talvised õhtud on muinasjuttude vestmise parimaks ajaks. Hari-likult noorsugu (*nōrisso*) koguneb õhtustele istungitele (*ohtōgōn issuma* või *vetšerikōηηō*). Tüdrukud tulevad vokkidega (*vokikà*) või õmblustööga (*ōmpō.nusekà*) või jälle koovad räimevõrke, kuna poisid ilmuvad oma lõõtsapilliga (*tal'iōηkakà*) ja — muinasjuttudega. Siin antaksegi vabadus mõttekujutusele ja võisteldakse muinasjuttude vestlemise kunstis.

Muinasjutud (*kāzgōd*) isikulise loomingu viljana on sageli õige värvikad, täis kaasakiskuvust, kuid mul pole õnnestunud jälgida, kas nad ulatuvad kaugemale vetšerinkadest. Palavikuline elu tempo, kooli ja kirjanduse mõju osutuvad liig tugevaks võistlejaks muinasjutule ning viimane ongi suresklemas. Muistne traditsiooniline muinasjutt on kaotamas oma koloriiti, ta värvid kahvatuvad ja haihtuvad.

Enesestki mõista, et samagi muinasjutt andub edasi emalt lap-

¹⁾ Ilja Muurometsa (võrdle: muru+metsa) on arvatud teiselt poolt just slaavlaste laenuks soome-sugu rahvastelt, kuigi küsimus põhjalikult veel uurimata. Toim.

²⁾ Seegi väide on põhjendamatu (vrd. näit. V. Salmise kirjutist vadja rahvalauludest: Tutkimus vatjalaisten runojen alkuperästä. (1929). Suomi V jakso, 7 osa, lk. 1—183). Toim.

sele. Arvestades asjaolusid, et 20—30 aastat tagasi oli vähe kirjaoskavaid emasid, terve muinasjuttude kvintessents siirdus ebausua varjunditega, nii vankumatu usuga muinasjuttudes käsitledavate sündmuste reaalsusse ja tõelusse, et lapsuke andus täiesti imelise haaramatu, kuid niivõrt veetleva ilma võluvusele ja müstikale. Vast ainult selle varajase, muinasjutu vitalismi kontrollimatu mõjuga võibki seletada täiskasvanute usku nõiasõnade ja võlumuste reaalsesse tähendusse. Võlusõnu on igasuguseid ja mitmesugusteks puhkudeks. Kahjuks mul ei ole õnnestunud iialgi kuulata ega üles kirjutada ühtegi neist, ainult loitsu täieline saladus kindlustab talle ta võimu. Üldiselt teatavaks saanud loits kaotab võlujõu. Kunas kasutatakse õieti neid? Aga näiteks: kui salvab madu, võib võtta võlusõnadega ussi-mürgi järeldused! Ilmuvad kapsastele ussid — aitavad võlusõnad; kaob lehm metsa, loits toob ta tagasi koju otsimise vaevata. Valitseb ju üldine arvamine, et võlusõnu oskaval karjasel ükski loom ei kao suurest karjast terve suve jooksul. Kui mees ei armasta naist — otsi abi nõiasõnalt. Kui kana ei mune, tee sama, ja nii igal puhul, kus on häiritud ilmuvuse normaalne käik — kõigil juhtumusil võlusõnad on parimaks abinõuks viia kõrvalekalduvus normaalsesse roopasse.

Edasi, suurt osa mängivad ennustavad unenäod. On naisi, kes unenägede seletamise kunstis võiksid võistelda Vaarao tarkadega. Igasugune eeldatav sündmus ühe või teise elus leiab ennustava otsustamise säärase targa juures. Nähtud unenäo suhtes viimane ütleb oma arvamise, millega kooskõlas oodatav sündmus toob kaasa enesega mingisugused tulemused ja sageli niisugune ennustaja otsus omab kategoorilise mõju isikutesse, kellesse puutub oodatav sündmus. Eriti ilmasõja alul unenägede seletaja omandas tähtsuse. Neisse usuti, sellepärast et see lähedaste omaste saatust liiga lähedalt puudutas. Kirglikult sooviti ette teada poja, venna või peigmehe saatust: mis sünnib lahinguväljal?

Pääle selle on olemas kahtlematu usk halba silma. Juhtub vaid miski õnnetus kõrvalise isiku juuresolul või mõne teekäija mööda minnes, kohe öeldakse: see ja see inimene vaatas halva silmaga (*silmez*, infinitiiv *silmäma*, silmet). Seepärast perenaine millalgi ei tee võid naabrinaise juuresolul: koor ei lähe kokku või saab värsket või korruga kibe. Üldse majapidamise iga peenus kuulub intiimsesse ringi, millesse kõrvaline silm ärgu tungigu. Liha- ja kurgisoolamine, lapse-toitmine — see kõik ähvardub ebaõnnestuda, kui kuri silm vaatab päält (*kehno silm*). Mõistagi, võid ju alati juhtuda naabritallu ootamata, ebaõigel ajal. Juhtub siis naabril liha rikki minema või laps

tujutsema, on asi teada: paratamata saad attestatsiooni — perenaine jalamaid loeb su halbade inimeste liiki — inimeseks kurja silmaga. Milline reputatsioon pole sugugi ihaldatav: sellaseist inimestest hoidutakse, neid koheldakse ebaotseselt, neid ei usaldata. Eriti laadalt tulles äsjaostetud lehma või hobusega ei soovita kohata mõne säärast liiki inimesega. Mõeldakse: kui esimene kohtamine sissesõidul kodukülla on neetud isikuga, ära oota hääd: lehm või hobune tingimata haigestub. Halvad tunnused, ennustamised fantastilisimal viisil on põimunud religioossete uskumustega: kohtamine vaimulikuga on halb tunnus; pigemini naase koju ja alga kavatsetu uuesti otsast. Jookseb must kass põiki üle tee — toimi samuti. Astuda majja lõunasöögi ajal istumata lauda, kui kutsutakse — jälle ei ole hää: surm vahib silmi (*surm katsop silmīsē*).

On olemas ka igasuguseid vahendeid haiguste vastu, mõnikord äärmiselt ebamõistlikke, seletamatuid ja seotud isegi uuestihaigestumise võimalusega. Sügelisi, kärnatõbe ja üldse nahahaigusi arstitakse supeldes eha paistel jõe või oja vees, mis jookseb itta. Soolatüükad hävivad, kui võetakse niit, seotakse sellesse 9 sõlme, iga sõlmega vajutatakse iga käsna 9 korda ja siis see niit visatakse komposti, sõnnikusse, läve alla, üldse kuhugi mädanevasse kohta. Väljatõmmatud või väljakukkunud hammas visatakse ahju taha üle vasema õla, seistes seljaga ahju sihis.

See fantoomideilm lõpeb lapse kooliaja alates. 16. ja 17. eluaasta paiku poiss saab noormeheks (*horostoi*). Selle vanuseni teda ei võetud vanemate noormeeste seltskonda. Ta näiteks ei võinud seni õhtustel olengutel tantsida, kaarte mängida ega ammu neidudega kurameerida (neiude kohtlemise erilistest vormidest jutustan allpool). Niisuguse alles alaealise noormehe seltskonda astumise rituaali korras noormees pakub pidujooki ja toitu vanemaile, eriti mõjukaile külalisile, neile, kellede ajaraamatus on mitmeid lehekülgi kangelastegudest, tähendab nad on peksnud kedagi või saanud ise peksa. Seltskonda astuv noormees ise joob enese purujoobnuks, tarvitab otsitud sõnu, hakkab suitsetama, kui seni ei sutsetanud, hakkab kohtlema tüdrukuid ja tantsib nõrkemiseni. Üldse on tal muistse Rooma noormehe meeoleolu, kui see on saanud omale tooga (täiskasvanu mantli) või ta sarnaneb tujult praegusele keskkooliõpilasele, kellel äsja on õnnestunud sooritada küpsuseksam. Terve selle sündmuse määrab pudelipanemise mõiste (*pann puteli*), s. o. viina ostmine.

Algab nüüd vast helgeim ajajärk äsjaküpsenud noormehe elus. Ta hakkab kurameerima (*lūp tšültšē!*). Sageli ta teeb esimesed sam-

mud sel pinnal mõne osava (*uxamep'i*) hoolitseja juhatusel. Asi on nii, et mitte alati pole päris hädaohuta tungida oma armastatu juure, eriti kui noormees ei meeldi tüdruku vanematele. Kõik sünnib öö katte all. Juhtub, et neiu vaatab häätahtlikult noormehe litpitsemisele ja sigineb vastastikune leplikus. Siis pooleldi mureta avaneb noormehetele üks armastatu majja: nad lihtsalt räägivad kokku päeval ja öösel kokkulepitud tunnil tüdruk avab ukseid poisile ning nad veedavad öö voodis vaiba all kuskil esikus või kuuris. Lugu on hoopis teine, kui tüdruk põlgab poissi, või neiu vanemad ei armasta noormeest. Sel korral noormees peab võtma kokku terve mõtlemisvõime ja kavaluse. Sageli aga tarvitab mõne vilunuma mehe abi. Tuleb ju tungida majja üle katuse hoovi kaudu või kiskuda välja esiku või onni aknaraam. See tuleb aga teha nii ettevaatlikult, et ükski elav hing ei kuuleks seda. Ettevaatlikud lovelace'id tegid koguni sellaseid vigureid, et võtnud välja aknaraami, ronisid hütti üle tüdruku pingil magava isa keha. See tehti nii targu, seesuguse osavusega, et sääraseis asjus ettevaatlik ja armukade isakene ei kahtlustanudki öiseid külalisi ta süütu tütre juure tungimises. Juhtus niigi, et enam huligaansete kalduvustega poisid võtsid hingedelt värava ja peitsid kuhugi tagaõue, enne kui läksid tüdruku juure. Mis tehakse neil öistel kohtamistel? Häbitut vast väga vähe, seepärast et ilmasõja eel näiteks ühiskondlikku komblust ei rikutud iialgi säärase nähtusega kui rase tüdruk. Suuline kroonika vähemalt teab vähe sellaseid juhte, sest et käia pakkumas (*tšävv taritšõmaz*) neidu mehele on suurimaks häbiks neiu enesele, samuti ta sugulasile. Sagedaimalt kõik armatsused lõpevad abieluga. Nood öised avantüürid omavadki sihiks abielu. Teist laadi on koosviibimised õhtustel istungitel, vetšerinkadel. Sääl pärast tööpäeva õhtut, mis veedetud lauldes, tantsides ja muinasjutte vestes, tuuakse tuppa mõni õlekubu, laotatakse põrandale; tuli kustutatakse; poisid ja tüdrukud heidavad magama õlgedele. Ärge mõelge, et seda tehakse vaikselt, ei! Tõuseb kujutlematu möll; kilkamine, naer, näpistused, võitlus, kaelustused, siin-sääl hulgas mahlakas suudlus. Ei uinuta magama nii kiiresti. Viimati paigutatakse ja magatakse magusasti hommikuni. Koidu ajal jõutakse koju ja alatakse igapäevast tööd. Vanemad inimesed ei reageeri üldsegi sellastele öistele väljasolekutele. Oli see ju nii ka nende noorpõlves. Jah, lõppeks teavad nemadki, et ei juhtu muud kui see, mida lubab üldine komme, seda enam, et vetšerinkad siiski mööduvad maja pererahva kontrolli all, aga õhtuid korraldavad järgimööda hooaja kestes neiu vanemad.

(Järgneb.)

Matkamine keskööpäikese all.

(Järg.)

Tutvumine kahe lapi neiuga.

Omnibuse juht sõidab Parkinasse bensiini järele. Läheme ühes, et sealses pangas eesti raha soome valuuta vastu vahetada. Panga juhataja lubabki lahkesti vahetada, kui kassapidaja kohal on.

Jalutame küla vahel ja vaatame, et mõnda kohta pildistada. Omnibuse juures seisatavad kaks neiu. Saan teada, et nad on lapsed. Juttu ajades selgub, et nad mõistavad paremini vene kui soome keelt. Palume nende nõusolekut, et nad laseksid endid pildistada. Neiu ongi kohe nõus ja seisavad omnibuse kõrvale. Kutsun ka karjalastesoost neiusid. Need aga ei tule.

„Pole tarviski venelasi!“ sõnab sõber, kes neid pidas vene tüdrukuiks, sest et üks kõneles mõne sõna vene keelt ja ütles ennast „russkaja“ olevat. See näis aga mulle tüdruku nali olevat, sest siin tehti väga selgesti rahvuse vahet, vaatamata, et karjalasi nagu laplasigi on siin apostlikku-õigeusku.

Autojuht haaras siiski kenama karjala tüdruku kinni ja laskis oma kaenlas pildistada. Kahest tüdrukust tuli teine hädavaevaga fotoaparaadi juurde, et nupule vaatamisega meid kõiki pildistada.

Lapi tüdrukud lubasid ööbida Trifona külas, arvatavasti karjalaste juures, et hommikul sealt edasi minna oma sugulaste juurde, kes lahes kalu püüavad. Rääkisime tüdrukutele, et soovime ka nende kalureid näha, kas ei saaks nende seltsis mitte hommikul mere poole minna. Tüdrukud avaldasid nõusolekut ja lubasid hommikul kella 8—9 paiku võõrastemajja tulla, et oma minekust teatada.

Mere tõus.

Vahepeal kõnnime jällegi lahe äärde, et näha, kui palju siin on meri tõusnud. Parkinast tagasi sõites näisid lahes kõik kohad vee all olevat, mis enne kuival seisid. Ka siin, Trifona sadama juures, olid jäänud suuremad kividki, kus paari tunni eest päevapildistusi tegime, täiesti vee alla. Öeldi, et vesi tõuseb 2—3 meetrit.

„Jälle nägime midagi iseäralikku, mille pärast maksis mere veerde tulla,“ ütles reisisõber.

Päiksevalge öö.

Kui palju küll meil kõneldakse kuuvalgust ööst! Ei ole huuletajat, kelle huuled sellest laulnud poleks ega sulemeest, kelle suust

poleks libisenud see sõna. Ent päiksevalgust ööst vaigitakse. Kas hakka või ise päiksevalge öö laulikuks? Petsamol olin ma seda!

Trifona küla on madalal lahe ääres. Põhja pool seisavad nii kõrged mäed, et päikest keskööl nende tagant jaanipäevalgi ei näe. Sellepärast tuli meil sealt mägedele siirduda.

Tund aega kulus, enne kui jõudsim enam-vähem kõrgema kivi-mäe otsa. Mingisuguseid teeradasid ei olnud. Kaasmatkur, nagu vana mägede ronija Kaukasuses ja Krimmis, ei näinud palju vaeva mäele kerkimisel.

Kell 24 olime kõrgemal mäeharjal, kus oli matkajate poolt väike kivihunnik tehtud, mille otsas seisis puurist. Ühel sedelil oli paar soome nime ja käesoleva aasta juuni kuupäev.

Meie aja järele oli kesköö, aga päike oli ikka üleval. Et mägesid põhja kaares ees oli, siis päike just kõrgel ei paistnud olevat. Ta näis küllalt suurena ja punasena, nagu loojeneks poole tunni pärast. Kell $\frac{1}{2}$ 1. aga ei olnud sugugi tunda, et ta madalamale või verevamaks oleks muutunud. Enam oli märgata, nagu see natuke kõrgemale oleks tõusnud. Kell 1 aga oli päike märksa kõrgemal ja andis nii palju kiiri, et ei võidud peale vaadata.

Tuul puhus otse põhjanabast. Samast suunast paistis päike. Tundus väga jahe. Võis vahest 2—3 kraadi sooja olla. Korjasime kaseoksakesi kokku ja tegime tule. Nii soendasime endid ja vaatlesime päikest kuni kella kaheni, mil ta juba päris kõrgel oli ja andis soojutki.

Kell 3 heidame puhkama, kattes endid kahe sooja vaibaga, millega meie voodid olid varustatud. (Järgneb) *Paul Voolaine.*

Märkmeid Ungari hõimuromantikast.

Meil on palju pessimiste hõimuliikumise suhtes, n. n. hõimuro-
mantika suhtes. Üks põhilisimaid vastuväiteid hõimumaadega läbi-
käimise õhutajaile on nende poolt: vaadake, hõimuromantikud, teie
püüdlused ja harrastused on koguni naiivsed, neile pole vastuharras-
tusi teie poolt idealiseeritavil hõimumail, teie „ülevad“ tunded ei
ärata kelleski vastutundeid. Viimast väidetakse loomulikult eriti
meie kaugeima hõimumaa Ungari suhtes. Allakirjutanul on möödu-
nud-suviseist Ungari reisust kogemusi, mis räägivad vastupidist ja
millel seetõttu vahest võiks peatuda mõne reaga. Kogemusi, mis
räägivad Ungari hõimuromantikast, ungarlaste huvist oma pool-sala-

päraste kaugete põhjahõimude vastu. Nende tähelepanekute valgustamiseks lubatagu esitada alamal mõningaid muljeid kokkupuuteist Ungari hõimuromantikutega.

Eestlastest Ungaris just palju ei teata, nagu ka pole suured meie teadmused Ungarist ning ungarlasist. Harit ungarlane on seevastu küll hoopis rohkem informeerit oma kooliraamatute kaudu soomlasist, kuna meist nad oma koolis saavad mulje kui mingist soome keele murde kõnelejaist. Ungari keeleteadlased on loomulikult võrratult enam kokku puutund soomeugri keeleteaduses juhtivat osa etendavate soomlastega ja nende populaarseis kirjutisis ja teoseis on seepärast Eesti jäänd tahaplaanile. Spetsiaalse hõimujakirja „Turán'i“ levik vist pole ka eriti suur, nii et viimasegi kaudu (eriti dr. A. Bán'i kirjutistes) teostuv Eesti tutvustustöö ei ulatu laiadesse massidesse. Kõige laiemas lugijaskonnas sellevastu on Eestile tähelepanu juhtind äsja Tartust lahkund prof. S. Csekey ajakirjanduslikud sõnavõtted Eesti kohta. Kõike sedagi arvestades Ungari sõitev eestlane ärgu lootku, et ta enese päritolumaa ja -rahvuse mainides igale ungarlasele on kohe geograafilis-etnograafiliselt tunt suuruseks. Kuid kus midagi Eestist kui hõimurahvast on kuulnud, seal võib siiski peaaegu kindel olla, et sind ei kohelda kui võhivõõrast. Vastuoksa koguni, võid olla mõnigi kord ungarlase hõimuromantika ja sellele vastava võõrastelahkuse tunnistajaks.

Budapest, Helsingi, Tallinna — meie hõimuriikide iseteadlikud päälinnad, need vist küll on kõnealusele romantikale kõige kaugemad. Kuid tarvitseb siiski Budapestiski astuda sisse lühikesele visiidile meilgi „Kalevipoja“ tõlkijana hästitunt dr. Bán'i poole, kui kohe kohtud koduse õhkkonnaga ja võid oma võõrsilviibimisest kanges-tund emakeeltki tarvitada. Ja samal tänaval dr. B-ga, peagu tema vastas, aristokraatliku Buda-poole tuiksoone Horthy Miklos'i tänava läheduses elab teine perekond, kelle majas nii eestlane kui soomlane on igal ajal teretunud ja kelle abile ning nõule abivajav soomeugri-lane võib loota — türgi keelte uurija prof. Németh ja soome-ugri keeleteadlane pr. Sebastian-Németh. Vaevalt seda võiks ennus-tada igaks järgneavaks suveks, kuid 1931. a. suvel vähemalt oli eest-lasel võimalik omakeelset juttu ajades kohvi juua hommikuti kohvik „Philadelphias“ Ahelsilla (Lánchíd'i) tunneli lähedal, — seal nimelt einetas prof. Csekey, kes oma suviseks töötamiskohaks oli valind palava Budapesti raamatukogud, ja arutas meeeldi Eesti ja Ungari lähendamise probleeme. Soomeugrilise meeoleolu saavutamiseks võid aga Budapestis, kui oled vastav keeleteadlane või mõne muu rahvus-

liku teadusala harrastaja, igal teispäeva ja neljapäeva õhtupoolikul astuda Pesti-poolel Ülikooli peahoone lähedal asuvasse Erzsébet'i (Elišabeti) kohvikusse, kuhu kogunevad — suvel küll koondund koosseisus — Bp. filoloogid oma häätujulise veteraani J. Szinnyei juhatusel. Eesti ja Soome alakaaslane võib sääl end alati tunda koduselt ja kui mitte muud oma napi ungari keele tõttu ei taipa, siis vähemalt võib kuulda anekdoote kadund Mihkel Veski, Villem Ernitsa või prof. Kettuse või mõne muu oma tuttava Ungari-teenikonnalt. Lõppeks kui eestlasena oled Bp-is kõigist mahajäetu, võid otsida üles hõimuuhingu „Turaani Seltsi“ uhkes Ungari parlamendihoones ja selle hõimulippudega ehit büroost saada lohutuse- ja õpetusesõnu.

Nõnda võid isegi tormitsevas miljonilinnas Bp-is mõnikord saada kinnitust oma hõimumeelele. Kui provintsi sõidad, on veel kindlam, et äratad kui hõimumaast tulija (või mõnikord ka lihtsalt kui eksootiline põhjamaalane) hoopis enam tähelepanu. Juba raudteerongis võid, nagu allakirjutanul oli juhus, kohtuda inimesega, kes su päritolust kuuldes, kutsub sind tungivalt võõrsile enda poole kuhugi väikesesse linna, kus ta on ülemarstiks, ning kui sellest äkilisest visiidist siiski ei saa asja, vähemalt teeb sulle suure hääteo sellega, et selgitab sulle läbisõidetavast ümbrusest kõik, mis selgitamist väärt, oleviku ja ajaloo seisukohalt. Ja paariks nädalaks kuhugi külla elama asudes ja oma ametlikku passinäitamisi naaberalevikus elutsevale ametmehele tehes võid sattuda, kuna oled hõimumaalt, otse kantseleist kohvilauda, kus majaproua sind kostitab nagu mõni oma hää tädi kodumaal. Ja siis vast küsimusterahest selgub, kuidas siin majas juba ammu on oldud huvitet kaugeist põhjapoolseist hõimudest, kuidas keskkooliõpilasest perepoeg on imeviisil isegi juba varemini tutvund Eesti geograafiliste mõistetega ning kavatseb reisu Eestisse. Muidugi peab niisuguse ametniku perekonda peale esimese ametliku reisu tegema veel teine või kolmaski sõpruskäik, see on pererahva siiras soov. Siis selgub veel, et naabruses elutsev rahvakooliõpetaja soovib sinuga kibedasti kokku saada, on huvitet koolioludest Eestis ja kirjandushuvilisena ka eesti kirjandusest ning palub sult oma Eesti-harrastuste jätkuks kirjavahetust. Kõige täbaramaks võib aga minna su seisukord Ungaris siis, kui sul on mõni Tartus sõlmit sõprus ungarlasega — siis võib tuttav ungari võõrastevastuvõtlikkus su olukorra päris piinlikuks teha. Allakirjutanuga vähemalt juhtus nii, et ta Lõuna-Ungaris Pécsis (Fünfkirchen) oma sõbra dr. Gy. kodumajas üle nädalapäevade nautis säärast kostilahkust, millele küllmas põhjamaises Eestis on raske vastet leida. Kogu võõrsilolu aja

lehvis koguni Eesti lippki majauksel, nii et end justkui eksterritoriaalses Eestis pidid tundma, selle vahega, et kraadiklaas lähenes 40-le pügalale ja külaskäigul linna äärseil mägedel asetsevale majaperemehe viinamäele viinamarjakobarate keskel pidid veenduma, et see enam pole su vilu kodumaa. Aga su toas laual on eesti kodukäsitöö-laudlina, ja tänaval võid kohata eesti rahvariides daami. Viimane on juba kolmandat korda mainimisele tuleva prof. Cs. sugulane, nii et rõiva päritolu ehtsuses pole kahelda. Siin mainit Pécsi ungarlaste ühenduses ei saa nimetamata jätta, et kui õnn juhtub olema nendega koos perekondlik väljasõit teha Pécsi lähedusse Pécsvárad'isse vana patriarhaalse harit põllumehe Csekey Dezső kodusse (prof. Cs. isakodu), siis oled sattund kohta, kus Eestist mõndagi teatakse ja kus väljasõidul eesti ning soome laul ungari oma kõrval on õigustet. See siin on Jugoslaavia raja lähedane mägestik. Eestisõprust võid aga samahästi leida ka kuulsal Ungari tasandikul, Alföldis. Debrecenis allakirjutanu sai enesele juhiks noore keeleteadlase F.-i, kes oma hõimuhuvide tõttu paari päeva jooksul enese aja- ja vaevaohvrust põrmugi ei hoolind. Kirjandusloo prof. P. perekonnas Eesti külaline leidis jällegi eest soojad Eesti-sümpaatiad, usaldusliku vestluse Ungari raskeist kriisiaegadest ning koguni Eestisse suvitamissoitmise kavatsused.

Võiks veel oma lühikesel Ungari-reisul saadud kogemuste põhjal mõndagi vesta ungarlaste huvist hõimrahvaste vastu. Juhtub müdugi nägema ka vastupidist, ükskõiksust. Kuid igatahes on hõimusiimpaatiaail just Ungari praeguses Trianoni õnnetu lepingu ja maailmakriiside surutises tugevad eeldused juurdumiseks, ja eelmised read on katsund tõestada, et nad isiklikul pinnal omavadki juba küllalt tugevad juured, mis soomeugri kongressidel ja muil juhustel toimuvate kokkupuudete teel põhjahõimudega üha süüvivad.

J. Mg.

Esimene soome-ugri filoloogide kongress 19—22 sept. 1931. a. Helsingis.

Juba ammu oli liikumas mõte korraldada soome-ugri keeleteadlaste omavahelisi koosviibimisi, et läbi rääkida ja nõu pidada uurimistööde ühtlustamise kohta. Maailmasõda ja mitmed muud asjaolud takistasid seda, nii et alles nüüd võidi pidada esimene soome-ugri filo-

loogide n. ö. eelkongress Helsingis 19.—22. setp. 1931. a., kuna suurem päriskongress järgneks alles hiljemini.

O s a v ö t t

kongressist oli loomulikult suurim Soomest — umbes poolsada keeleuurijat, eesotsas Helsingi ja Turu ülikooli õppejõududega. Eestist oli osavõtjaid 5: prof. J. Mark, prof. A. Saareste, prof. J. Mägiste, dr. A. Oras (külalisena) ja V. Ernits (eesti keele lektor Varssavi ülikoolis). Ungarit esindas prof. G. Mészöly (l. Meessöj) Szegedist (l. Ssägädist), lektor Gyula Weores (l. Djula Vöröš) ja stipendiaat Lakó Helsingist; viimane siirdub käesolevaks õppeaastaks Tartu, olles seega e s i m e s e k s Ungari üliõpilaseks Tartus. Norrast võttis eelkongressist osa soome-ugri keelte prof. Konrad Nielsen Oslost ja 78-aastane seminari direktor J. Quigstad Tromsöst, Põhja-Norrast, laplaste lähidusest. Väga sümpaatne direktor Quigstad oligi nii-öelda kongressi auisaks. Direktor Quigstad kuulubki suurimate lapikeele uurijate hulka, ja tema juhutatavas seminaris on paarkümmend aastat tagasi ka lapi ja soome keelt õpetatud, Norra soomlaste ja laplaste õpetajaile. Hiljemini on aga Norra valitsus selle sümpaatse nähtuse kõrvaldanud!

Nõukogude Venest, Rootsist ja mujalt puudusid osavõtjad, kuigi soome-ugri keeli veel mitmel maal õpetatakse ja uuritakse, nii Saksamaal, Prantsusmaal, Tšehhoslovakkias, Rumeenias.

A v a m i s ö h t u

peeti pidusöögina hotell Kämpis. Eelkongressi korraldaja Soome-Ugri Seltsi esimees prof. E. N. Setälä tervitas osavõtjaid, toonitas algava koosviibimise tähtsust ja ülesandeid, avaldas kahetsust, et pahad võimud on takistanud paljuid uurijaid osavõtmast (haigused, majanduslik kitsikus j. m.) ja väljendas lõppeks lootust, et soome-ugri rahvaste poolt ühiselt austatav ülijumal annaks koosviibimisele edu ja kordaminekut. Prof. Setäläle vastasid üksikute maade esitajad, Eestist prof. J. Mark. Toonitati ühiselt seda kurba tõsiasja, et Venemaal asuvate soomeugrilaste juurde on pääs praegu uurimistõiks raskendatud, millise asjaolu tõttu on küll lapi keel tulnud põhjaliku uurimise alla, igal maal (Eestist on prof. J. Mark kaks suve Lapis viibinud).

Külaskäik Soome Soo Uurimusasutises.

Eesti keele etümoloogilise sõnaraamatu eeltööd.

Pühapäeva hommikul sõideti Helsingist paari autobussiga Järvenpäässe, prof. E. N. Setälä soomestiilsesse kunstimaitselisse kottu, kus asub Soome Soo Uurimusasutis. Teel vaadeldi kaunist Helsingi kihelkonna kirikut, Soome suurima kirjaniku Aleksis Kivi sünnimaja ja Soome ajakirjanikkude kodu.

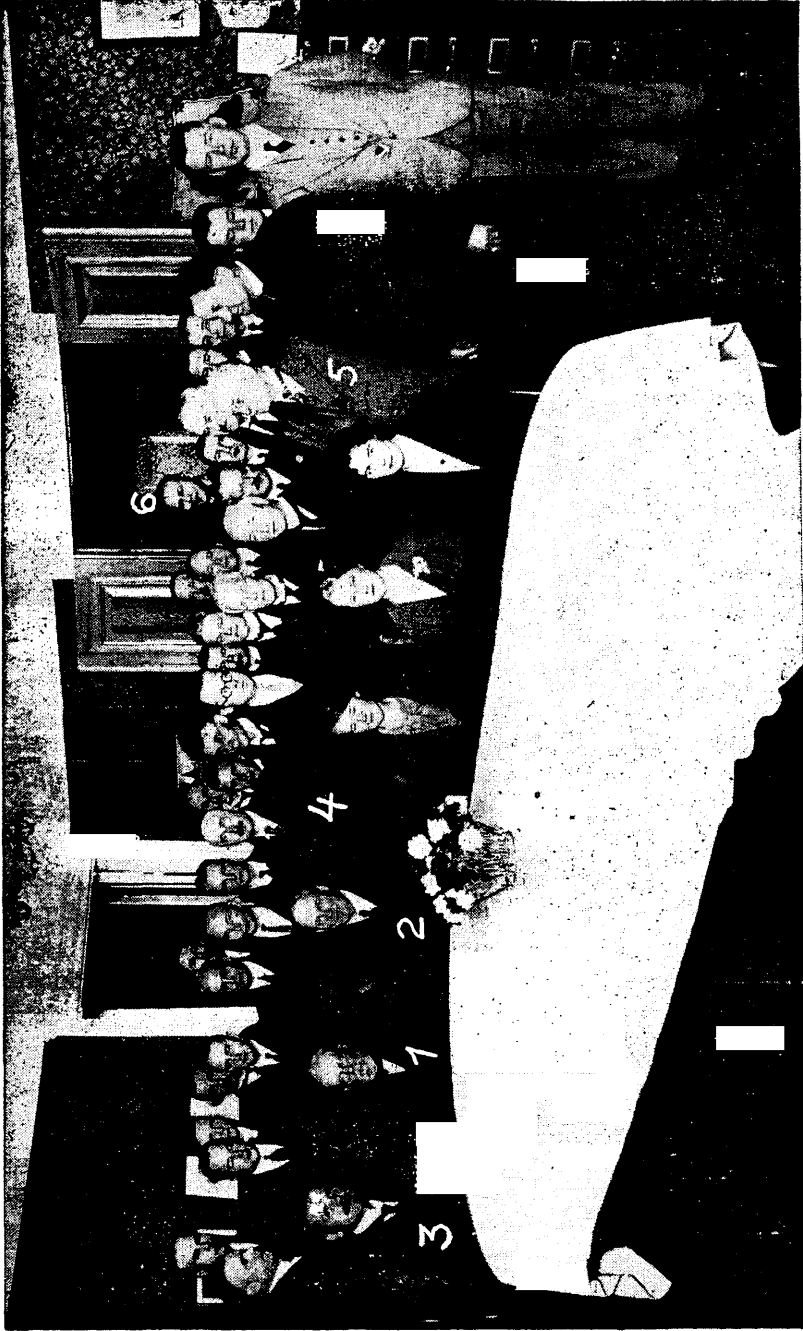
Prof. Setälä andis külalistele lühikese ülevaate Soome Soo Uurimusasutise tekkimise kohta. Eeltööd selleks alustas prof. Setälä juba 1910. a., mil ta võrdles soome-ugri keeli samojeedi keeltega. Hiljemini täiendas ta omi kogusid üliõpilase, praeguse doktor Toivose abil. 1917. a. pääle jäi töö poliitilise kõrgepinge tõttu soiku, kuid 1930. a. kevadel võeti asi juba lõpliku tõsidusega käsile, saadi riigilt tunduvalt toetust (30 000 Ekr. aastas!), võeti mitu koolitatud filoloogi ametisse ja asuti soome-ugri keelte etümoloogilise sõnaraamatu eeltööde tegemisele. Esmajoones ongi Wiedemanni eesti sõnaraamat 5 500 sõnaüksuseks lahutatud, igaüks eriümbrikus, millistele lisatakse hiljemini juurde kõik sugulassõnad teistest soome-ugri keeltest. Nii on õieti eestikeelse etümoloogia sõnaraamatu eeltöödele Soomes õige tüse alus pandud, ja meil jääb hiljemini ainult selle töö saavutusi kasutada, võimalikul korral isegi eesti keeles enese jaoks välja anda.

Prof. Setälä uurimusasutises on tehtud veel palju igasuguseid filoloogilisi töid, kokku 60 000 sõnasedelit! Jõuluks ilmub prof. Setälält üle 600-leheküljeline uurimus Sampo küsimusest Kalevalas, milline käsitleb rikkalikult Eestigi rahvaluule aineid (mäletatavasti esitas prof. Setälä sellest katkendeid Tartu Ülikoolis ja Akadeemilises Rahvaluule Seltsis oma Eesti külaskäigu puhul selle aasta kevadel).

Peale eine ja tervituste sõideti prof. Setälä külalislahkest kodust Helsingi. Osa soomlasist ja pea kõik eestlased külastasid

prof. Lauri Kettuse

kodu Pakinkyläs Helsingi lähedal. Vesteldi, joodi proua Kettuse poolt lahkelt pakutud kohvi, vaadeldi kunstipärase kodu nähtavusi. Kogu huvi keskkohaks oli aga prof. Kettuse liivikeele sõnaraamatu jala paksune masinkirjaline käsikiri poognasuuruses formaadis, milline minevat trükki juba tuleva aasta algul. Sellest saab igatahes monumentaalne mälestusmärk väikesele liivi rahvale, suurteos soome-ugri keeleteaduse alal.

1 prof. Quigstad (Norra), 2 prof. Setälä (Soome), 3 prof. Nielsen (Norra), 4 prof. Mészöly (Ungari), 5 prof. Kannisto (Soome),
6 prof. Mark (Eesti).

Sama pühapäeva õhtupoolel külastati veel

Seurasaare vabaõhu-muuseumi

Helsingi lähedal. Siin andis õige põhjalikke seletusi muuseumi juhataja dotsent dr. Hämäläinen, Soome ehituste eriuurija, Eestis olnud dr. Ilmari Mannise võistleja prof. Sireliuse surma järele vabakssaanud etnograafia õppetoolile Helsingi ülikoolis. Eriti kriipsutas ta alla lääne, s.o. skandinaavia mõjusid Soome taluehitustes, idapool ka vene mõjusid.

Seurasaare vabaõhumuuseum kasvab ühtelugu ja pakub igakordsel vaatamisel uudist. Tuleval aastal kavatsetavatki tuua Seurasaarele rühm taluhooneid Raja-Karjalast, Vene piiri äärest, „kui eduskond raha annab“ . Seurasaarest kujuneb aegade jooksul tõeline Muinas-Soome, elavana kontrastina pea ameerikalikult modernile Helsingile, mis just Seurasaare külje all.

Kongressi referaatkooslekud algasid sama päeva õhtul. Kongressi auesimeheks valiti auväärt hallpää. Quigstad, esimeesteks prof. Nielsen Norrast, prof. Mészöly Ungarist ja prof. Mark Eestist. Eelkongressi pääsekretäriks valiti Soome-Ugri Seltsi sekretär prof. Kannisto Soomest.

Keeleuurimistööst Ungaris

kõneles prof. Mészöly Szegedist. Ungari teadusteakadeemiale on üks teadusearmastaja krahv kinkinud kümneid tuhandeid hektareid maad ühes lossidega ja muude varandustega. Neist saadud tulud võimaldavad akadeemial praegusel raskelgi ajal tegutseda. Suurimana ettevõtteks on praegu professorite Gomboczi ja Melichi toimetatav Ungari keele etümoloogiline sõnaraamat, milline tuleb üle 2000 lehekülje suur. Peale selle antakse välja B. Munkácsi voguli keele ja kadunud prof. Pápay ostjaki keele sõnaraamat, Ungari ajalooliste dokumentide sõnastik (Jakubovicz), isiku- ja geograafiliste nimede sõnastik (Moravcsik). Ka valmistatakse ungari ajalooliste ja keeleliste dokumentide, n. n. koodeksite uut väljaannet. Vanad nimedeseletused võetakse revideerimisele. Prof. Mészöly ise käsitleb keele ajalugu stiiliajaloo seisukohalt ja loodab selle kaudu vanemas ungari kirjan-duses soome-ugri jooned selgemini esile tuua. (Järgneb.)

Uuema hõimukirjanduse arvustusi.

Felix Jonasson: Suomi. Eesti. Unkari. Eesti. Soome. Ungari. Magyarorszáq. Finnorszáq. Észtorszáq. Verner Söderström osakeyhtio. Porvoo 1931. Lk. 195.

Ungaril, Soomel kui Eestil on ülevaltlikke pildikogusid oma maast ja rahvast. Samuti on igal neist maateaduslikke kokkuvõtteid eri väljaannetena õppimiseks koolinoorsoole ja tutvumiseks välismaalasele. Kõigis kolmes eelnimetatud hõimuriigis õpetatakse tundma lähemalt oma sugurahvaid. Senni kahjuks on puudunud kõiki kolme hõimuriike ühiselt tutvustav hea õppeabinõu. On puudunud välismaa hõimlasele isegi pealiskaudseks ülevaateks kõiki noid hõimuriike tutvustav ühine pildikogu.

Möödunud 4. soome-ugri kultuur-kongressi puhul on läinud kevadel Soomes ilmunud selline teos, mida soojalt võib soovitada kõikidele meie koolidele hõimurahvaste tundmaõppimiseks kasuliku kõrvalabinõuna.

Raamatu peaaülesandeks on olnud tutvustamine hõimuriikide loodusliku ilu, ehitiste ja rahvaga. Igast maast on esitatud 48 suurt värvitrikkis pilti. Täienduseks piltidele on kirjutatud V. Voionmaa Soomest, A. Tammekann Eestist ja P. Teleki Ungarist geograafiliselt ülevaltliku selgitusartikli. Kõik eelmainitud kirjutised on tõlgitud vastavalt soome, eesti ja ungari keelde.

Kahjatsetav on, et nii Eesti kui Ungari kohta käival kirjutisel puuduvad tekstis viited piltide juurde, nii nagu see esineb Soomele omistatud kirjutises. Nende viidete varal oleks lugijal just kõige kohasem tutvuda piltidega. Nii pilditehniliselt tasapinnalt kui pildivalikult on kõigest kolmest riigist Eesti kõige kehvemini esitatud. Pildi tagapõhja ebaselgust ja muid puudusi leidub pildidel nr. 1, 18, 34, 47 jne. Piltide valikus võiks vast mainida Eesti Rahva Muuseumi väljajätmist, mis järve ja puistikkudega kahtlemata võimsama mulje oleks jätnud, kui näiteks Petseri klooster (pilt nr. 20). Soome pildivaras on esitatud isegi provintsiaalmuuseumi (vrd. pilt nr. 41). Muide pilte on valitud peaaegu igast linnast, Türiilt (nr. 39, 44) ja Petserist (nr. 20, 21) isegi kaks pilti, kuna Pärnust on esitatud ainult üks pilt (nr. 46), Viljandist mitte ühtki. Ometi Viljandi lossi või järve äärne aakseline linnapanoraam oleks olnud vast praegusest Rakvere linnulennulisest udusest üldpildist (vrd. pilt nr. 18) kaugelt parem. Kõikide piltide ühiseks puuduseks on jooneline taevast, mis tingitud nähtavasti paberi valikust. Mainitud puudustest hoolimata on ometi selline pildikogu praegusel kujulgi huvitav kõigile hõimusoõpradele.

E. P.

„Suomen heimon kirja“ (Soome hõimu raamat), mis äsja ilmus prof. Lauri Kettuse sulest „kodudele ja koolidele“, on teos, millele eriti juhime „Eesti Hõimu“ lugijate noorema generatsiooni tähelepanu. See on etnograafiliste j. m. ülesvõtetega varustet soojalt ja ladusalt kirjutet meie sugurahvaid esitav töö (180 lk.), sisaldab vähe kuiva faktilist materjali, seda enam aga huvitavaid, soojusest läbi-imbund mälestusi prof. K. rohkeilt uurimusreisudel sugurahvaste juurde (Skandinaavia soomlased, ingerlased, vadjalased, karjalased, vepslased, liivlased, eestlased, ungarlased). Lisaks on huvitavaid murde- ja keelenäiteid samadelt sugurahvastelt. Teos on oma esitusviisi elavuse ja esmakordsusega enam kui teretunud hõimukirjanduses.

J. M.

HÕIMUKROONIKA.

Eesti-Ingeri uudiseld.

Kodurahu saavutatud Eesti-Ingeris.

V. Ernitsi külaskäigu puhul Eesti-Ingeris oktoobri algul saavutati kodurahu Kullaküla ja Väiküla vahel, sel alusel, et kullakülalased ei heida ette väikülalastele nende senni omandatud

vene kultuuri, väikülalased aga ei heida kullakülalastele ette nende soome-huviseid. Kavatsetakse luua ühine Ingeri Liit, millises oleksid esitatud kõik Ingeris esinevad kultuurivoolud, asutada ühine Ingeri keskraamatukogu, teha ajakiri „Sanaseppä“ kogu Eesti-Ingeri häälekandjaks soome- ja isuri-, ka

eesti- ja venekeeliste kirjutistega. Koolijuhataja Tshuvirin ja vallavanem Derkin-Terkki Väikülast lubasid järgmisele numbrile lahkesti kaastööd isuri murdes.

Narva-Jõesus asutatakse tuleval suvel Eesti-Soome-Ingeri-Isuri klubi, mille korraldab soomlaste ekskursioone ja rahvapidusid eriti Väikülas ja mujal Ingeris, sel kombel võimaldades lähemat sõbralikku kokkupuutumist soomlaste ja isurlaste vahel, samuti suviseid soome-eesti-vene rahvaülikooli kursusi Väikülas.

Soomest on oodata raamatukingitusi Väikülla, eriti illustreeritud teoseid, millised äratavad huvi Soome maa ja rahva vastu.

Haridusministeerium ja Virumaa koolivalitsus kavatsesid Väiküla algkoolis alustada eesti keele õpetamist juba 1. klassist alates, jättes üldiselt õppekeeleks vene keele, arvesse võttes asjaolu, et kohalik rahvas oskab tegelelikult isuri ja eesti keelt. Eesti keele kui riigikeele õpetuse lisamist pooldatakse kohaliku rahva keskel. Samuti pooldab seda kohalik preester A. Leets, kes on pidanud Vanakülas alati ja Väikülas mõnikord eestikeelseidki jumalateenistusi. Ka koolijuhataja Tshuvirin (isurlane) pooldab eestikeele tundide arvu lisamist ja lubab rahva keskel selle tarvilikkust selgitada, samuti nagu preester Leetski.

Kullakülas kavatakse väikese kohaliku seltsimaja ja raamatukoguruumi korraldamist, võimalikult ühes piirivalvega.

Eesti-Ingeri Selts Kalliveres haub mõtteid suuremast üldingerlisest rahvamajast Kalliveres. Selle mõtte teostamine peab aga oma kalliduse tõttu ootama jääma paremaid aegu tulevikus, kuna esialgu on võimalik läbi ajada suurepäraste Kallivere kooliruumidega.

Kallivere kirik valmib neil päevil. Selle pidulik avamine peetakse 25. oktoobril. Osa võtma kutsutakse aukülastisi Eesti-Ingerist (ka Väikülast) ja mujalt Eestist ja Soomest.

Prof. dr. jur. et rer. pol.

Stefan Csekey

lahkus Eestist 6. okt. s. a., siirdudes Ungarisse Szegedi ülikooli professoriks. Sel puhul valis Akadeemiline Hõimuklubi omal koosolekul lahkumispäeva õhtul prof. Csekey omaks auhiikmeks. Täna des selle austuse eest tähendas

prof. Csekey, et 1923. a. Eestisse tulles on ta samuti esimesel Eestis oleku päeval külastanud Akadeemilise Hõimuklubi koosolekut.

Prof. Csekey elulugu on ilmunud „Eesti Hõimus“ nr. 2, 1928. a., lk. 92—93. Siin kohal märgime ainult, et tema isikus siirdus Eestist Ungarisse soojasüdameline ja aktiivne hõimutegelane.

Prof. Csekeyle anti niihästi arvurikkalt esitatud hõimutegelaste kui ka Tartu juristide pere poolt Tartu vaksalis südamlikul lahkumisel lilli ja muid kinke.

Hõimupühal 18. okt. s. a. esineb prof. Csekey juba Budapestis Turaani seltsis kõnega Eesti üle.

Riigivanem Soomes.

Suurimaks hõimusündmuseks möödunud suvel oli Riigivanema K. Päts'i külaskäik 19.—22. juulil Soome presidendi P. E. Svinhuivud'i juurde Kultaranna suvilas.

Sportlaste omamoodi Soome sild.

Kevadine kaitseliitlaste Kunda kaudu üle lahe suusatamine äratas Soomes suurt huvi. Veel suurimas tähelepanu osaliseks sai Soome vesisuusatajate Larson'i ja Junttila 19. juulil sooritatud retk Tallinnast Porkkalasse. Samuti A. Laasi Eestist Soome ujumine 16.—18. augustil on ajalooline sündmus, mis ajalehis tekitas pikki vaidlusi.

Läbikäimise soodustusi tõi 1. juulist laevasõidu hindade alanemine Helsingi-Tallinna vahel. Edasitagasi huvimatka pilet maksis 1. juulist alates 80 Smk. (enne 300 Smk.).

Ühendus Soome-Eesti vahel, arvestamata sadu suvitajaid Pärnus, Narva-Jõesuus ja Viru-rannikul, on järjest tihenunud. Kevadise kirjanikkude ja näitlejatevahetuse järele on külastanud nii Soomet kui Eestit peaaegu kõik kutseligid. Mainitagu näit. Soome lottade, kõrgema sõjakooli kasvandikkude, ajakirjanikkude, tuletõrjetegelaste, „vana armee“ (Türgi sõjaaegsete sõjameeste, arvult 440), Soome olümpia-võimleajate, mitmesuguste teadusmeeste nagu prof. E. N. Setälä jne. Eestis käimist. Samuti on viibinud Soomes, peale Riigivanema, meie kaitselaevastik, riigikoguliikmed, politseinikud, allohvitserid, ajakirjanikud jne. jne. Võrdlemisi

kirju pere oma kutseliigilt moodustavad eriti tänavused Soome-Eesti vaheliste sõprusühenduste tihendajad.

Soome k. kursused.

Möödunud suvel korraldati juba teistkordselt õpetaja hr. J. Leemani eestvõttel Tartus ühekuulised soome k. kursused 22. juunist kuni 22. juulini. Osavõtjate arv oli 40 ümber, kes jagunesid kahte — algajate ja edasijõudnute — rühma. Õpetajaiks olid hr. Otto Mertanen (Soomest), prl. L. Leeman ja hr. J. Leeman. kursused said lahket toetust Soome saatkonnalt Tallinnast Kr. 300.

Üliõpilasorg-ide külastused.

Rohkearvuliste sõpruslepingute tagajärjel, mille kaudu meie üliõpilasorg-id on seotud Soome üliõpilasosakondadega, on läinud ka läbikäimine kahe hõimumaa üliõpilaskondade vahel väga elavaks. Eriti pakub selleks võimalusi suvi. Nii käis kaunis suur kogu Eesti Üliõpilaste S-i liikmeid Pohjois-Pohjalaste osak. suvipidustusil Põhja-Soomes ja üheskoos sõitmas Oulu koskedel. Korp. „Sakala“ ja „Filiae Patriae“ liikmed külastasid Häme osak. suvipidustusi ja korp. „Ugala“ Turu Üliõpilaskonna suvipäevi. E. Ü. S. „Veljesto“ liikmete rühm käis Sadakunna osak. suvipäevil Poris, samuti käis rühmkond sadakundlasi „Veljesto“ suvipäevil Aegviidus. Kahjuks pole meie üliõpilasorg-el veel

kombeks korraldada suvipidustusi nagu Soomes, muidu oleks soome osakonnil ka võimalus külastada Eestit suuremal hulgal suvel, mil laevasõit soodus.

A k a d e e m. H õ i m u k l u b i p ä ä - k o o s o l e k

peeti 6. okt. kell 21 Üliõpilasmajas. Uude juhatusse valiti üheksa isikut: prof. J. Mägist, Ilmar Tõnisson, Elli Jaska, Linda Leeman, dr. J. Györke, Valeria Leesma, Juhan Libe, Linda Kuusler ja V. Sõber. Auliikmeks valiti sel koosolekul prof. S. v. Csekey, kes viibis kiirele lahkumispäevale vaatamata lühikest aega isiklikult koosolekul. Samal õhtul sõitis prof. Csekey Ungari, kus ta on valitud Szegedi ülikooli professoriks.

Hõimuklubi tulevases tegevuskavas oli uute tegevusaladena kavatsatud teetada ingeri hõimu isurlaste rahvuslikku äratamist, eriti kahes külas (Väikülas ja Saarkülas), mis venestuse võimuses. Samuti leiti tingimata tarvilikuks teetada Lutsi eesti algkooli, mis praegu on parajasti asutamisel. Hõimuklubi ei unusta ka muidugi liivlasi traditsionaalseks saanud jõulukingituste j. m. näol. Otsustati paluda luba ülemaalse korjanduse korraldamiseks nende kavatsuste elluviimiseks.

Lõpul pidas üliõpil. A. Reisman ettekande „Muljeid Ungarist“, illustreerides oma matkakirjeldust valguspiltidega.

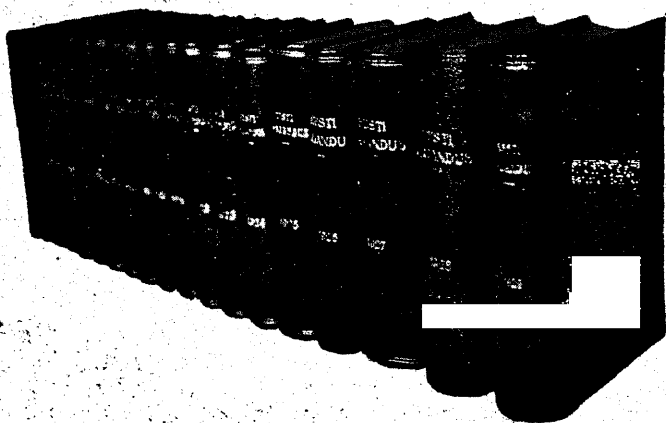
Magyarnyelvü tartalmi áttekintés.

Az „Eesti Hõim“ jelenlegi kettösszáma az október 17 és 18-án tartandó rokonsági napnak van szentelve. A beköszöntőt Eisen M. J. egyet. ny. ny. r. tanár írja. A „Rokonnépek védszelleme“ című költeményét régi észtk verssorokban önti, maid Magyarországhoz ír egy forró érzéstől átítatott „Hiszek“ című költeményt. A „Fenno-Ugria Asutis“ és a „Väliseesti Ühing“ (A külföldön élő észtek kérdésével foglalkozó Társaság) felhívást intéz az állami és társadalmi egyesületek nevében a rokonsági ünnepnapok megtartására. Üdvözlő cikkében a rokonnépek és a külföldön élő észtek jelenlegi helyzetét ecseteli, maid programot és útmutatást ad a középiskolának a rokonsági ünnepek megrendezéséhez. Parijõgi J. igazgató az elemi iskolák számára kíván ugyancsak ünnepi műsort nyúítani és ezzel kapcsolatban

egy alkalmi rövid ünnepi beszédet is bemutat. Jaik J. író az ifjúság szemszögéből nézi a rokonsági ünnep jelentőségét és fennen hangsúlyozza, hogy Suomi és Észtország között a rokoni érzelmeket még jobban el kell mélyíteni. Mag. Ernits V. a 4. finnugor kongresszus eredményeiről számol be. A. vót-származású mag. Zvetkov D. színes képekben szemlélteti a vótok születési, házasági és temetkezési szokásait. Voolaine P. lapföldi utazásáról írt tanulmányát folytatja. Dr. Mägiste Gyula egyet. ny. r. tanár a magyar emberek lelkében élő rokonsági érzelmekről mutat be pár példát. Ezután mag. Ernits V. tollából kapunk érdekes tudósítást a szeptember 19-től 22-ig lefolyt finnugor nyelvész kongresszusról. Végül rövid ismertetését és kritikáját kapjuk a legujabban megjelent rokonsági kérdésekkel foglalkozó irodalomnak.

Suomenkielinen sisällyskatsaus.

Tämä „Eesti Hõim'un“ kaksoisnumero on pyhitetty lokakuun 17:nä ja 18:na päivänä vietettäville heimojen-välisille koko maata käsittäville juhlille. Johdantona on prof. M. J. Eisen'in kansanrunomittainen tervehdys: „Hõimurahvaste kaitsehaldjas“ (Heimokansojen suojeluspyhimys) ja eri runo Unkarille: „Usun“ (Uskon). „Fenno-Ugria Asutis“ ja „Välis-Eesti Ühing“ julkaisee hallituksen ja yhteiskunnallisten järjestöjen nimessä kehoituksen heimopäivän viettoon lokakuun 17:nä ja 18:na päivänä. Johtavassa kirjoituksessa nämä ehdottavat kouluissa pidettäviksi esitelmiä heimokansojen ja ulkoestiläisten nykyisestä tilasta, liittäen samaan yhteyteen oppikouluille sopivan heimopäivän juhlaohjelman. Koulunjohtaja J. Parijõgi ehdottaa kansakouluille heimopäivän juhlaohjelman ja esimerkkinä puheen. Kirjailija J. Jaik käsittelee heimopäivää nuorison yhteydessä, vaatien erikoisesti syvemmän yhteistunnon tarvetta Suomen ja Eestin välillä. Maist. V. Ernits esittää pääpiirteitä siitä: „mitä antoi 4 suomalais-ugrilainen kongressi?“ Nuoren, jo manalle menneen vatjalaisen, maist. D. Tsvetkovin kynästä on kuvaus vatjalaisten synnytys-, naimis- ja hautaustavoista. Heimoharrastaja P. Voolaine jatkaa Lapin matkakirjettään. Prof. J. Mägiste kuvailee persoonallisia vaikutelmiaan Unkarin matkalta. Maist. V. Ernits kuvailee suomalais-ugrilaisten kielimiesten ensimmäistä kongressia, joka pidettiin Helsingissä 19—22 päivään syyskuuta t. v. Lopussa on arvosteluja uudemmasta heimokirjallisuudesta.

· KUUKIRI

„EESTI KIRJANDUS“

Ilmub iga kuu lõpul, iga number umbes 64 lk. Tegev ja vastutav toimetaja **J. V. Veski**. Toimetus: **P. Ariste** (folkloor), **H. Kruus** (ajalugu), **A. Saareste** (keel), **Fr. Tuglas** (kirjandus).

Teadusehuvilisele toob „Eesti Kirjandus“ artikleid kirjanduse, keele, rahvaluule, ajaloo, rahvateaduse, muinasteaduse, ühiskonnateaduse, kultuuriküsimuste, filosoofia ja kunsti alalt.

Raamatute lugejale — arvustisi ja ülevaateid ilmunud kirjanduse kohta, nii et aasta jooksul oleksid käsiteldud kuukirja veergudel võimalikult kõik ilmunud silmahakkavamid raamatud.

Kaasandena ilmub „Eesti raamatute üldnimestik 1929. a. alates“, mis osutub eriti tähtsaks, sest ta sisaldab täieliku bibliograafilise ülevaate Eestis ilmunud raamatuid.

Tellimishind on erakordselt odav ja kõigile kättesaadav: 5 krooni aastas, 2 kr. 50 s. poolaastas, 1 kr. 25 s. veerandaastas; üksiknumber maksab 50 senti.

Varemaid aastakäikudest on saadaval järgmised: XIII—XVIII (1918/19—1924) hinnaga 3 kr. 60 s.; XIX—XXIII (1925—1929) hinnaga 5 kr., XXIV (1930) hinnaga 6 kr.; nahkköites 2 kr. kallim. Aastakäigud (1906—1917) on müügil otsas; mõningaid üksiknumbreid on saada hinnaga 50 s.

„Eesti Kirjanduse“ varemad aastakäigud on hinnatavad kui väärtusliku ja mitmekesise sisuga mahukad köited, mis millalgi ei vanane, mille väärtus ajaga koguni kasvab ja mille võib omandada odavasti.

Akadeemiline Kooperatiiv

Ainuke ühistegeline raamatukauplus Tartus

Jääni 7, tel. 63. Avatud k. 8—18.

Akad. Kooperatiivi liikmeks olles ja sealt ostes kaitsete kõige paremini oma huvitsid ning juhtite äri vahetasa mitmekesisele kultuuritegevusele.

Büroo ja kirjutustarbeid, õperaamatuid, kodu- ja välismaa kirjandust, kirjutusmasinaid „Royal“ ja t. vabrikust, bürookaart-süsteem „ACME“, tarvitatud raamatute komisjon, kodukäsitöö esemed, jne.

Ülikooli õperaamatute ja õppevahendite kirjastus ning akadeemiliste asutiste ja seltside väljaannete laod.

„Eesti Hõimu“, „Eesti keele“ ja „Majandusteadusliku Ajakirja“ talitused, „Ühistegeliste Uudiste“ abitalitus.

Ed. Taska kaunistatud nahatööde ja kunstkoidete ainuesindus.

Ajalehtede ja ajakirjade tellimiste ning kuulutuste vastuvõtmine.

Erinõuete ja soovide täitmine.

Koolide ja raamatukogude tellimiste täitmine. Raamatukogu-kõited 15—40 sendini.

Raha ettesaatmisel kättesaatmine meie kulul.

Peale akadeemilise pere võivad Kooperatiivi liikmeiks astuda kooli- ja haridustegelased. Liikmetele rida erisoodustusi.

Nõudke liikmeksastumise tingimusi.